

ELS CINGLES

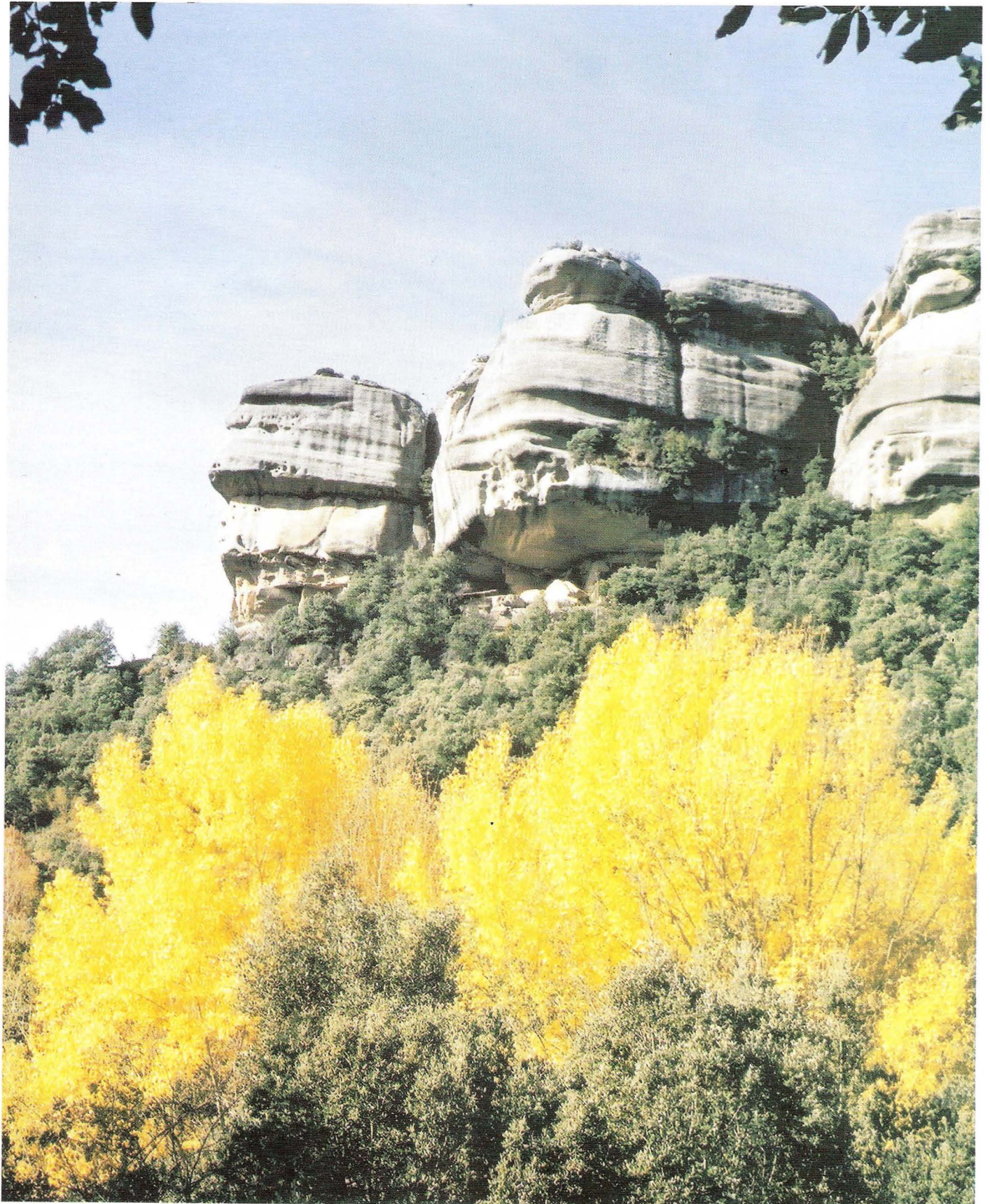
DE COLLSACABRA

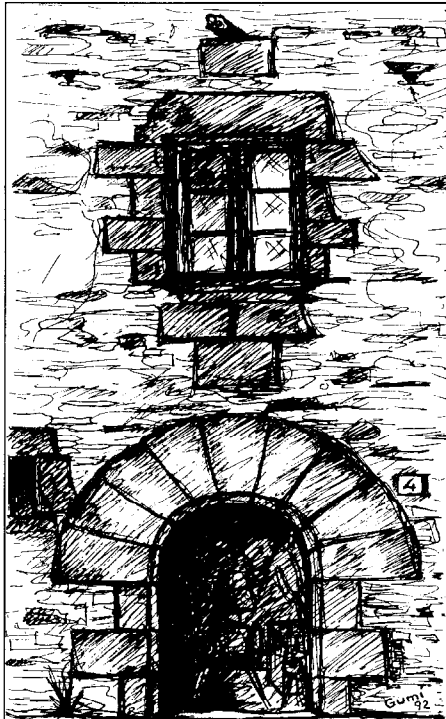
400 ptes. 2,40 euros

PUBLICACIÓ SEMESTRAL

TAVERTET

ANY XXII N° 46 DESEMBRE DEL 2001

EL MUSEU DE TAVERTET

Museu:
Plaça Major, 4
(baixos de la Rectoria)

Hores de visita:
Festius i dissabtes:
d'11 a 2/4 de 2.

També a hores
convingudes demanant
dia i hora al Sr. Enric
Borràs
Tel. 93 856 51 66

Any XXII, Núm. 46. DESEMBRE DEL 2001

Redacció i administració:

C. de les Escoles, s/n. 08511 - TAVERTET
tel i fax: 93 856.52.24

E-mail: cingles@tising.es
redacció@elscingles.org
subscripcions@elscingles.org
Pàgina web: www.elscingles.org

Director: Xavier Viladomat i Gil

Consell de redacció: Joan Reixach i Curtó, Ernest
Gutiérrez i Pagès, Joan Soldevilla i Calvo

Col·laborador habitual: Jordi Sanglas i Puigferrer.

Corrector lingüístic: Anna Borbonet i Macià

Disseny: Albert Majoral.

Maquetació i impressió: Impremta Planàs - St. Hipòlit
de Voltregà

Publicació a internet: Jordi Mas Caballé.

Corresponsal a Rupit: Miquel Banús i Blanch.

Corresponsal a Cantonigròs: Isabel Corominas

Corresponsal a l'Esquirol: Mercè Verdaguer

La redacció de la revista no es fa responsable del contingut dels treballs que hi apareixen signats, ja que expressen l'opinió dels seus autors.

La revista «Els Cingles», editada per l'associació «Amics dels Cingles de Collsacabra», es publica sense cap finalitat de lucre.

Dipòsit legal: B-8.390-79.

Preu d'aquest exemplar: 400 ptes. -2,4 euros (IVA inclòs).

NORMES DE PUBLICACIÓ DE «ELS CINGLES».

Els autors que vulguin publicar els seus treballs en aquesta revista, han de tenir present el següent:

- Els articles cal que siguin escrits correctament en català i mecanografiats a doble espai en fulls DIN A4, deixant uns marges laterals de 2 cm. S'acceptaran preferentment en format de disquet Pc.
- Els peus de les il·lustracions i el nom dels seus autors aniran escrits en full a part, precedits per un número que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent.

LLOCS DE VENDA DE «ELS CINGLES»:

Amer: Llibreria Ca l'Olmo

Barcelona: Llibreria Quera.

Cantonigròs: L'Estanc.

l'Esquirol: Estanc La Baldufa
Llibreria El Detall.

Manlleu: Benzinera Feixas Aulet
Llibreria Contijoch

Roda de Ter: Benzinera Feixas Aulet
Llibreria Can Manolito

Rupit: Ca l'Ample.

Susqueda: Restaurant Coll de Condreu

Tavertet: Queviures Can Miquel

Torelló: Llibreria Xicoi.

Vic: Llibreria La Tralla.

Llibreria Impremta Joan Campà

PORTADA: Les roques de la Corbera en un ambient tardoral.

Foto: Ernest Gutiérrez

S U M A R I

Editorial	1
III El torrent de Baumallera.	Jordi Sanglas 2
Notícies sobre dos retaules del Roser	Rafael Ginebra 4
vi Turons o roques de la Corbera Vella	Jordi Sanglas 8
Cabrera i el culte a la Santíssima trinitat	Antoni Trujols 9
L'art i el Collsacabra	Antoni Trujols 10
La música i l'home	Francesc Solé 12
Notes sobre el parlar del Cabrerès-Collsacabra ..	Jordi Dorca 14
Anuncis de la Festa Major de 1947	Isabel Corominas Carles Comella 17
El Collsacabra i l'excursionisme	Ernest Gutiérrez 19
Crònica del Collsacabra	23
Passatemps	Marc Banús 27
Racó del poeta	Anton Sala-Cornadó 28

Josep Comajoun

Major, 56
Tel. 93 856 85 45
08511 LESQUIROL - STA. M. CORCÓ

Manya, 3
Tel. 93 852 20 86
08569 RUPIT I PRUIT

EDITORIAL

Els aniversaris són com una fita que ens ajuda a recordar fets o persones cabdals de la nostra història. Som a les portes de l'any 2002. L'any 1902 moria a Vallvidrera el poeta Jacint Verdaguer i Santaló. Farà, doncs, cent anys de la mort de l'entranyable Mossèn Cinto, el gran poeta romàntic, impulsor de la Renaixença, que des del seu llenguatge rural recuperà la llengua catalana com a llengua literària. La seva és una poesia vibrant a estones, continguda i reflexiva en d'altres, una poesia que té ressons èpics, lírics, místics, patriòtics... amb el rerefons de l'enyorança, del somni, de l'amor a la terra.

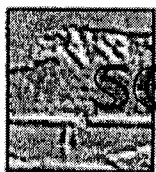
En aquesta ocasió voldríem evocar el poeta arrelat a la terra, capdavanter de l'excursionisme, enamorat dels Pirineus. No oblidem que en la seva obra batega sempre la vida del camp, el seu origen rural de Folgueroles. Va escriure un immens poema èpic de gran ressò, *L'Atlàntida*, però fou el seu poema *Canigó* el que assolí una més gran popularitat. *Canigó* és un monument a la serralada pirinenca. Hi canta els orígens de Catalunya a través de les llegendes i del folklore, i a través del paisatge. El Cant IV és un homenatge als nostres Pirineus, els noms de lloc -que Jacint Verdaguer estimava tant- hi brollen a dojo i converteixen *Canigó* en un poema geogràfic d'un exquisit lirisme.

Recordem que a l'any 1880 va pujar el Canigó per primera vegada, i fou aleshores quan comencà a pensar d'escriure un cant a la muntanya. Entre els anys 1880 i 1883, Mossèn Cinto va fer diverses sortides als Pirineus -amb unes condicions precàries prou conegudes-, des del Pirineu Oriental a la Maladeta. L'any 1883 assolí la Pica d'Estats en una memorable ascensió que fou degudament recordada l'any del seu centenari, al 1983. Les muntanyes foren per a Mossèn Cinto una font d'inspiració per a la seva obra; sempre que podia recollia mots, topònims i llegendes per allà on passava, cosa que constituïa un material molt important per a la seva poesia.

Jacint Verdaguer va ser membre de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, entitat precursora del Centre Excursionista de Catalunya, on va intervenir en vetllades literàries, i on, tal com va manifestar, es trobava com a casa. La tradició excursionista és encara ben viva a les terres catalanes, però pensem que seria bo que les nostres excursions s'amaressin una mica més d'aquell caràcter contemplatiu amb què Mossèn Cinto recorria les muntanyes, de la seva curiositat per l'entorn humà, de l'admiració pel paisatge.

Jacint Verdaguer va conèixer un racó del Collsacabra. En hores baixes, sojornà en diverses ocasions i entre els anys 1885 i 1889, a la masia del Bac de Collsacabra, on, asserenat pel silenci i la pau del lloc, reflexionava sobre la seva vida i escrivia al seu amic el canonge Jaume Collell. Vora aquesta casa hi havia un roure amb una capelleta al seu tronc on es venerava la Mare de Déu del Roure, a la qual el poeta dedicà les *Cobles a la Mare de Déu del Roure* (1889); anteriorment havia escrit un article on descrivia l'aplec que s'hi celebrà el 8 de setembre del 1886. El roure va morir, avui en resta el tronc amb una imatge al seu interior i el record a Mossèn Cinto hi perdura.

Des d'aquesta revista ens hem volgut anticipar una mica a l'esperit de l'any 2002, que serà l'Any de Verdaguer, el actes del qual han de constituir sens dubte un sincer homenatge de tot els catalans al gran poeta.

SOCIETAT CINGLES Vilanova de Sau
GuilleriesAprentatge - Audiovisuals
Col·loquis - Cursos - Excursions
Exposicions - Fires - Tallers - XerradesSanta Maria, 16 - 08519 VILANOVA DE SAU
Tel. 937 430 104 - 659 494 459

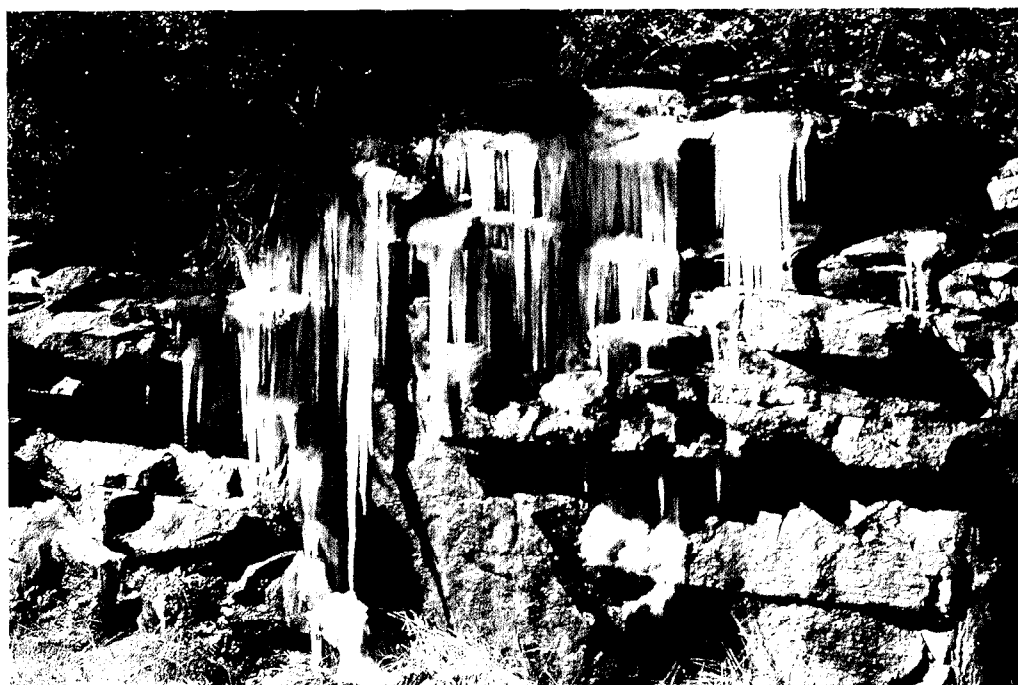
TORRENTS DE TAVERTET

III - El torrent de Baumallera

Aquest torrent parteix del pla de Can Codina, entre els quilòmetres quatre i cinc de la carretera que va de l'Esquirol a Tavertet, i en direcció sud passa per l'indret del quintà de les Diuernes de Trasserra, enfront i a l'altra banda de la Casanova del Jonquer, i continua fent alguna giragonsa, sempre cap a migdia, mentre rep les aigües dels vessants de les terres del Jonquer i Casacoberta per la seva riba esquerra i les de la solella de Trasserra o de Baumallera per la de la dreta. A continuació, i en ser a l'indret anomenat el Salt del Capellà, entra en terrenys del Noguer, amb la costa de Graunyer a la dreta i terrenys del mateix Noguer i la Corbera a l'esquerra, passa per sota les roques de l'Amorriador, que queden a la dreta i vora els camps del Noguer; tot seguit troba la riera del Noguer, on vessa les seves aigües.

Aquest recorregut no deixa de tenir els seus encants: neix als peus de la vistosa masoveria de Can Codina, amb un rústec corral i un frondós roure que l'ombraja, i continua vorejant una canalada de camps que s'esllangueix entre una petita pollancreda a la part de baix de la noble masia del Jonquer. El torrent de Baumallera deixa després a l'esquerra l'escaient Casanova del Jonquer i

un poc més avall, després de travessar la carretera per un petit ull, s'adreça cap a migdia i es fica en un frondós boscatge amb una gran varietat d'arbres: roures, pins, freixes, saules, gatells, oms, avellaners, trèmols... i d'arbusts: saüquers, arços, brues, ginebres, lligabosc, olivereta etc; molt segur que encara ens en deixem alguns. A uns dos o tres-cents metres torna a travessar cap a la banda esquerra de la carretera mentre voreja una espessa tremoleda que li queda al seu damunt pel cantó de Casacoberta, i ben aviat, per un petit pontarró, torna a passar a la banda dreta de la carretera, just al lloc on, a uns seixanta metres i a ponent, en plena solella de Trasserra, es troba la curiosa casa de Baumallera. Com ja ho diu el nom, era un habitatge arraulit dins una gran balma on es va viure fins a finals del segle XIX; encara hi ha restes de parets i s'hi veu la roca ben fumada. Hi havia la dita: "A Baumallera, de la teulada en fan era", ja que la roca del damunt que feia de teulada és gran i plana i s'hi podia batre el blat i els fesols. El nom pot venir del fet que és situada a la dreta i prop de la llera del torrent. Seguint el seu curs trobarem ara l'indret conegut com a

L'ambient fred i humit, afavorit per la presència del torrent de Baumallera, ens ofereix aquesta imatge al costat de la carretera a Tavertet, en el tram on segueix el torrent per la dreta d'aquest.
Foto: Anna Borbonet

Salt del Capellà, morro de roca que hi havia a l'esquerra i a sobre de la carretera.

Si bé és veritat que avui gaudim passant pel sot de Baumallera muntats damunt de quatre rodes, contemplant la natura amb l'entorn verd i boscós a la primavera i a l'estiu, de tons daurats a la tardor i amb la blancor de les gebrades a l'hivernada que formen els cristal·lins caramells de gel a les roques de tocar la carretera, no era pas així uns quants anys enrere, quan la gent dels verals de la Perereda, les Baumes, el Crous, el Noguer i la Corbera havíem de transitar-hi per acudir a proveir-nos de les vitualles necessàries i per a d'altres menesters. Calia passar pel que aleshores era un camí estret i difícil, a l'estiu amb el sol que hi queia aplomat i a l'hivern amb el terreny glaçat o amb fangueres intransitables. Recordo prou bé que el primer pas del torrent anant cap a l'Esquirol era una roca llisa i pendent que en dies humits i freds es convertia en una llisera de glaç. Si l'havíem de passar amb l'euga o la ruca, ens calia marxar de casa proveïts d'una aixada i una sanalla per tal de treure terra d'allà on es pogués, tirar-la per damunt del gel i travessar amb molta precaució, sinó hi havia moltes probabilitats que l'animal anés per terra i amb ell el que portava si anàvem a mercat: el cistell d'ous fets truita i algun pollastre o conill esbarriats pel mig de

brucs i alzines; si hi havia sort, amb molt d'esforç ho tornàvem a recollir, i si no, el mercat a "fer punyetes". De vegades, quan no estava glaçat, en alguns punts hi havia unes fangueres d'on amb prou feines podíem arrencar-ne els peus. Potser ja ho he contat en algun altre lloc, però un dia, tornant del mercat i ja de nit, amb la meua mare i una veïna, una de les burres se'ns va aclofar en una fanguera i va caldre demanar ajut a una casa veïna per a aixecar-la.

Detall de la Baumallera, balma que fou habitada, amb restes de parets a la dreta.

Foto: Jordi Sanglas

Jordi Sanglas i Puigferrer

T&AC S.L.

Tecnologia y Accesorios S.L.

C. Major, 74 08511 Sta. Maria de Corçò
Tel. i Fax 93 856 83 13 Mòbil 608 13 50 73

R e s t a u r a n t
P a s c u a l

Des de 1944 AL SEU SERVEI
Totalment renovat, menjador per grups,
comunions i festes

Plaça Verdaguer, 3

FORMATGERIES ARTESANES DE CANTONIGRÒS

Ctra. de Vic a Olot, Km 24
08569 Cantonigròs
(Osona-Barcelona)
Tel. 93 852 50 06

Restaurant

COLL DE CONDREU

Ctra. Vic-Olot
Tel i Fax 972 44 43 19
17166 SUSQUEDA (Girona)

NOTÍCIES SOBRE DOS RETAULES DEL ROSER DE L'ESGLÉSIA DE TAVERTET, DE 1636 I 1787

L'any 1595 i seguint la difusió de la devoció a la Mare de Déu del Roser, es va fundar a la parròquia de Tavertet, a l'altar ja existent de Santa Maria,¹ una confraria dedicada a aquesta Mare de Déu. No parlarem aquí de la fundació d'aquesta confraria perquè aquest tema ja va ser tractat per un altre article d'Els Cingles de fa alguns anys,² sinó que tractarem de donar algunes notícies sobre el desaparegut retaule que es féu per a aquesta confraria.

A partir de la seva fundació, la confraria és esmentada en algunes de les visites pastorals que, com manaven els cànons, feia periòdicament el bisbe de Vic a les seves parròquies ja fos personalment o per mitjà d'algun delegat. Així, en la visita feta a Tavertet el 15 de setembre de 1599, el visitador fa constar que *visità lo altar de Nostra Senyora del Roser y la confraria del Roser en aquell instituïda*, i ho trobà tot bé.³ Les visites següents no n'esmenten cap particularitat fins el 1612, en què el visitador fa constar que va visitar aquest altar (*visitavit altare Beatae Mariae sub vocabulo Rosarii*), i mana als pabordes de la confraria, que són Cristòfol i Jaume Montells, *“fassen fer un pany y clau a la caixa del Roser, además de las que y són, la qual donaran al rector de dita iglésia, y compraran un llibre blanch en lo qual assentaran les entrades de charitats y eixides de dita caixa, çots pena de 3 lliures pagadores de propis béns, y en subsidi de excommunicatió major”*.⁴ Sembla ser, per tant, que el visitador no veu massa clara l'administració dels pabordes, i estableix que s'afegeixi un pany a la caixa perquè calgui la presència tant dels pabordes com del rector per a obrir-la, i que portin llibres de comptes.

La visita de 1613 també fa constar que es visità l'altar del Roser, sense més incidència⁵, però la visita de 1615 torna a fer èmfasi en aspectes econòmics: *Item ha provehit que los procuradors pabordres o administradors de la confraria de Nostra Senyora del Roser fundada en dita Iglésia los quals han tinguda la administratió de dita confraria lo any passat dins lo termini*

de sis dias a pena de excommunicatió y de tres lliuras tingan de donar compte y rahó de la administratió an tinguda en dita iglésia de la dita confraria als procuradors o pabordres de dita confraria los quals tenen la administratió de ella lo any present, y tots los demás qui deuen a la dita confraria y bací de ella per tot lo mes de setembre corrent tingan de pagar lo que deuen a dita confraria, sots la dita pena, lo qual termini passat si no hauran cumplert a la obligatió tenen sian publicats per excommunicats fins a que aian pagat lo que deuen.⁶

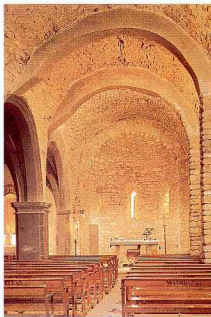
Es fa referència de forma explícita a l'altar i la confraria en les visites de 1618 i 1620⁷, i en les següents no s'esmenta... fins la visita de novembre de 1636. En aquest moment s'esmenten ja separats l'altar de Santa Maria on hi ha fundat el benefici de Santa Maria, i l'altar de Santa Maria del Roser⁸, quan en les visites de 1618 i 1620 les dues fundacions consten en el mateix altar. A partir d'aquesta visita no n'hi ha cap altra fins 30 anys més tard. Tanmateix és just en aquest punt on podem abordar el tema del retaule d'aquest altar del Roser. Efectivament, la separació dels dos altars de Santa Maria hagué de respondre a una puixança de la confraria del Roser fundada el 1595, i d'acord amb aquesta puixança i per a consolidar la creació d'un nou altar és normal que els confreres del Roser es plantegessin la construcció d'un retaule per al seu altar. En la visita de novembre de 1636 a l'altar s'hi troba *“tres tovalles, frontal de godamassil, ara portàtil y no-y ha cobrialtar”*. El visitador mana als pabordes i administradors de la confraria *“que dins dos mesos pròxims compren un cobrialtar de cuiro per dit altar del roser”*. No es parla enlloc de cap retaule, ni a les visites del 1618 o 1620 ni a la de novembre de 1636 (i tampoc, és clar, a les visites de dates intermèdies en què ni es parla de l'altar ni de la confraria), i tanmateix, en el moment de fer aquesta darrera visita els confreres ja havien contractat la construcció d'un retaule.

Efectivament, el 22 de febrer de 1636, a Vic i davant del notari Jaume Solermoner, el rector de Tavertet, Pere Sala, i els pabordes de la confraria del Roser, que eren Joan Monteis i Joan Solroca estableixen pactes amb Francesc Rovira, escultor ciutadà de Vic, *sobre lo fer y fabricar lo retaule novament fahedor per la capella de Nostra Senyora del Roser novament construyda en la isglésia parrochial de Sant Christòfol de Tavertet*. Així, no només s'havia fet un altar nou sinó que s'havia ubicat en una capella nova construïda *ad hoc* dins l'església parroquial.

En el contracte s'estableix que l'escultor ha de fer el retaule *de bona fusta de alba y tell*. Ha de tenir tres pasteres (fornícules o cavitats deixades per a posar-hi imatges), on hi ha d'haver tres escultures: a la del mig la Mare de Déu del Roser, i als costats sant Domènec i sant Tomàs d'Aquino (els dominics varen ser els principals promotors de la devoció al Sant Rosari). També cal que hi hagi deu columnes i quinze taulons (taules o plaques de fusta) en els quals es puguin pintar els quinze misteris del rosari, i a més hi ha d'haver les columnes i cornises necessàries *conforme lo art demana*. Tot s'ha de fer segons la traça que el mateix Rovira els ha presentat i que serà signada pel rector i pel mateix escultor, només afegint al capdamunt un taulonet.

El retaule ha d'estar fet i posat per la propera festa de sant Joan (del mateix 1636, per tant). Les despeses van a càrrec de l'escultor, excepte el transport de Vic a Tavertet que va a càrrec del rector i pabordes. Per tot plegat acorden pagar a l'escultor 60 lliures: deu en fer el contracte, 30 en ser posat el retaule, i la resta el 15 d'agost. L'escultor, per la seva part, accepta els tractes i es compromet a complir-los i a refer el que convingui si un cop posat, i a criteri de dos persones expertes, el retaule sembla no ser prou ben fet.

No és ben segur que els terminis establerts en els pactes es complissin, però el que sí és segur és que el retaule es va fer i es va instal·lar. Així ho reflecteix una nota al marge del propi document de contracte, en què el 24 de gener de 1637, el rector de Tavertet i l'escultor Francesc Rovira manen cancel·lar els pactes, reconeixent el rector que

Interior de l'església de Sant Cristòfol de Tavertet

té el retaule i reconeixent l'escultor que ha rebut els diners.

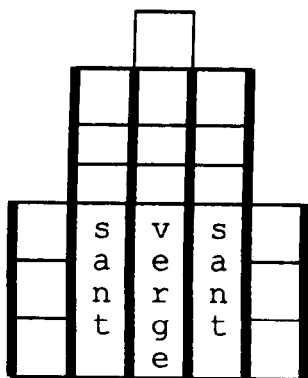
A la vista dels termes del contracte, però, queda el dubte de com quedà realment el retaule. Queda clar que l'escultor havia de fer el retaule i les escultures, però probablement degué deixar-lo sense pintar. Així sembla entendre's del document, que diu que ha de fer *quinse teulons acomodats en lo dit retaule en los quals puguen estar pintats los quinze misteris*, és a dir, ha de fer les quinze taules perquè s'hi puguin pintar els misteris, però no els hi devia pintar ell, que de fet era escultor i no pas pintor. Encara, semblaria que tampoc no anava inclòs en els pactes daurar el retaule. Aquesta tasca la portaven a terme professionals o artistes especialitzats, els dauradors.

Només la troballa de més documents relacionats amb aquest retaule i especialment dels possibles contractes de daurar-lo o de pintar-lo confirmaria clarament si realment Francesc Rovira es va limitar a fer l'obra de fusta: la carcassa del retaule amb les seves columnes i ornaments, les tres escultures i les taules per a ser pintades.

Tot i que la breu descripció no dóna massa detalls sobre les formes per tal com es remet a la traça, es pot suposar que es

tractaria d'un retaule d'aire encara renaixentista, probablement de dos pisos. De les deu columnes, possiblement estriades, probablement sis serien a la part baixa, deixant cinc franges. En les tres centrals hi hauria les tres figures i a les dues laterals hi hauria les taules per a pintar-hi alguns dels quinze misteris. Al pis de dalt, les quatre columnes restants deixarien tres espais on es pintarien la resta de misteris. Al capdamunt hi hauria una taula addicional que, com hem vist, s'hauria afegit al disseny inicial de la traça.

No tenim prou elements per saber com estaven disposats els quinze misteris del rosari, si eren tots emmarcats per les columnes i homogèniament distribuïts o si n'hi havia alguns als laterals com serà freqüent al barroc. Tampoc no sabem si aquests misteris eren representats pictòricament en escenes rodones, com també es veu al barroc, o encara seguint les línies rectilínies marcades per les columnes. Tanmateix, fent una proposta genèrica i tenint en compte totes aquestes reserves, una reconstrucció esquemàtica del retaule podria ser la següent:

va ser l'escultor Antoni Real i Vernis, que el 6 de maig i el 3 de juliol de 1787 cobra 130 i 50 lliures respectivament del total de 300 lliures del preu acordat pel retaule, i el 1794 rep el darrer pagament de 118 lliures i 10 sous pels treballs d'aquest retaule.⁹ Aquest nou retaule, del qual no tenim fins ara notícia del contracte, seria ja d'aire barroc tardà amb elements neoclàssics, i amb tota seguretat seria el que perdurà fins el 1936 en què fou destruït junt amb els altres retaules de l'església de Tavertet. Segons informació proporcionada per Jordi Sanglas, de Tavertet, el retaule que hi havia a l'altar del

Sigui com sigui, aquest retaule no va durar més d'un segle i mig. Efectivament, entorn al 1787 es va fer un nou retaule del Roser per a l'església de Tavertet. L'autor d'aquest nou retaule

Roser de l'església de Tavertet el 1936 estava presidit només per la imatge central de la Mare de Déu del Roser amb el Nen. Al voltant d'aquesta imatge hi havia les representacions pictòriques dels quinze misteris del rosari i tot el conjunt estaria completat amb algunes columnes i figures d'àngels. Tot el retaule estava ricament daurat fins al punt que era més apreciat i es considerava més valuós aquest retaule del Roser que el retaule major dedicat a sant Cristòfol.

Presentem per acabar el text íntegre del contracte fet el 1636 per a la construcció del retaule del Roser de Tavertet:

Arxiu de la Cúria Fumada de Vic, vol. 2246 (Jaume Solermoner, 1636) 22 de febrer de 1636

Die XXII mensis februarii anno MDCXXXVI

En nom de nostre Senyor Déu Jhesuchrist sia.

De y sobre lo fer y fabricar lo retaula novament fahedor per la capella de Nostre Senyora del Roser novament construyda en la Isglésia parrochial de Sant Christòfol de Tavertet, bisbat de Vich, per y entre lo reverent Pere Sala, prevera y rector de dita parrochial isglésia de Sant Christòfol de Tavertet y los honorables Joan Monteys y Joan Solrocha pagesos de dita paròchia y lo present any pabordes de la confraria de dita Nostra Senyora del Roser de una part, y lo honorable Francesch Rovira scultor ciutedà de Vich de part altra, és estada feta, fermada y jurada la concòrdia, pactes y avinensa següents:

Primerament los dits reverent rector y pabordres respective donen a fer al dit mestre Francesch Rovira, scultor ciutedà de Vich, lo dit Retaula de nostre senyora del Roser, lo qual haja de fer bé y degudament de bona fusta de alba y tell conforme pertanya a bon escultor y lo art requereix, lo qual retaula haja de tenir tres pasteras, y en ellas fer de bulto tres figures, ço és en la del mig de Nostra Senyora del Roser y la dels costats en la una Sant Domingo y en la altra Sant Thomàs de Aquino y deu columnes y quinze teulons acomodats en lo dit retaula en los quals puguen estar pintats los quinze misteris y en lo dit retaula fer las columnas y cornises necessàries y conforme lo art demana y en tot

y en lo dit retaula fer las columnas y cornises necessàries y conforme lo art demana y en tot fet a la trassa que de present lo dit mossèn Rovira amostra, la qual estarà sotascrita de mà propria del dit senyor rector y del dit mossèn Rovira, afegint a la dita trassa al més alt un taulonet. Lo qual retaula lo dit mossèn Rovira haja de tenir fet y posat de assí al die o festa de Sant Joan del mes de juny primer vinent a sos gastos y despeses, de tal manera que los dits rector y pabordres no hajan de fer altre cosa sinó és aportar-lo, fet que sie, des de Vich a la dita isglésia de Tavertet, lo càrrech del qual port tocarà als dits rector y pabordres, y per la fàbrica, mans y fusta del dit retaula li prometen los dits rector y pabordres donar y pagar al dit mossèn Rovira sexanta lliures barceloneses, pagadores ço és deu lliures de comptans y trenta lliures barceloneses en ser posat lo dit retaula y les restants en lo die o festa de Nostre Senyora de Agost primer vinent.

E lo dit mossèn Francesch Rovira, assí present, accepta la dita obra y fàbrica del dit retaula y convé y en bona fe promet als dits senyors rector y pabordres que ell farà y fabricarà lo dit retaula en lo modo y forma sobredits y de assí al die o festa de Sant Joan del mes de juny primer vinent, conforme la trassa que de present té amostrada, de bona fusta de alba y tey com dalt se conté y altrament lo promet fer ab tota la perfectió que tocarà al art y la obra requerirà, donant facultat y llicència que posat lo dit retaula, si'ls aparexera que no està ab la perfectió convenient, lo puguen fer judicar per dos mestres y persones expertes per quiscuna de les parts en dit cars nomenadores y elegidores, y promet estar al que¹⁰ per dites persones expertas serà judicat.

Et ideo dictae partes laudantes etc. promiserunt pars parti predicta adinvicem attendere et complere sine dilatione etc., cum salario procuratoris intus Vicem quinque solidorum, extra vero X solidorum pro die, ultra quod promitet etc. pars parti etc. adinvicem etc. restituere missiones etc. super quibus etc. credatur etc. Et pro predictus etc. obligarunt pars parti etc. adinvicem etc. et vicissim omnia bona eorum respective etc. ete dictae confratriae etc. mobilia etc., reninciando omni iuri etc. Et ut predicta etc., Jurarunt etc., Actum etc.

Testes firmarum omnium decepta firma dicti Joannis Munteys sunt Franciscus Cotracasas, agricola civis Vici et Petrus Paulus Novellas agricultor parroquiae de Tavertet.

Nota al marge:

Die 24 januarii MDCXXXVII dicti domini Petrus Sala presbiter rector ecclesia Sancti Christophori de Tavertet ex una et Franciscus Rovira scultor civis Vici ex altera partibus man<darunt> can<celari> huiusmodi instrumentum concordiae confitens dictus rector habere dictum retabulum et dictus Rovira recepisse dictum pretium suae omnimode voluntati etc. ita quod etc. Testes sunt Franciscus Cotrecasas, agricola et Paulus Corriol clericus Vicensis.

Rafel Ginebra i Molins

Notes

- 1 Arxiu Episcopal de Vic (des d'ara AEV) 1213/2, f. 45 (20 agost 1618): *Item visitavi altare beate Marie Item in dicto altari est erecta et fundata confraternitas Sanctissimi Rosarii virginis Marie.* En aquest altar ja hi havia anteriorment un benefici de Santa Maria.
- 2 Cristina Soy i Aumatell, *Devoció popular a Tavertet: les confraries*, dins "Els Cingles", núm. 26 (març 1991), p. 8-11.
- 3 AEV 1210/5, f. 172v (28 setembre 1599).
- 4 AEV 1211/9, f. 9v (29 juliol 1612).
- 5 AEV 1211/10, f. 77v (14 juliol 1613).
- 6 AEV 1213/1, f. 21 (5 setembre 1615).
- 7 AEV 1213/2, f. 45 (20 agost 1618), i AEV 1213/3, f. 82 (10 setembre 1620).
- 8 AEV 1218/2, f. 243v (17 novembre 1636). **Altare Beatae Mariae de Rosario:** *Visitavit etiam supradictum altare sub dicta invocacione, quod invenit bene tres tovalles, frontal de godamassil, ara portàtil y noy ha cobrialtar. Provisió: Ha provehit y manat als pabordres o administradors de la confraria de nostra senyora del Roser que dins dos mesos pròxims compren un cobrialtar de couro per dit altar del roser en pena de 20 sous per quiscun dells de sos béns propis pagadors. En dit altar està fundada la confraria de Nostra Senyora del Roser que sta ben administrada, es celebren los quatre aniversaris mana la institució de dita confraria.* **Altare beate Mariae:** *Visitavit deinde supradictum altare sub invoacione Beatae Mariae quod invenit bene tres tovalles, frontal de godomassil ara portatil y cobrialtar de couro. Benefici: en dit altar està fundat un benefici sots invocació de nostra senyora en dit altar fundat.*
- 9 Arxiu Parroquial de Tavertet, P/I-2, f. 67, f. 92v i f. 70v. Agraïm a la senyora Elisenda Asturiol la notícia sobre aquests tres pagaments a Antoni Real pel retaule del Roser de Tavertet. Fem notar que la suma dels tres pagaments no es correspon amb el total de 300 lliures sinó amb 298 lliures i mitja.
- 10 Segueix *Et ideo dicte partes ratllat.*

ELS PUIGS I TURONS DE TAVERTET VI – Turons o roques de la Corbera Vella

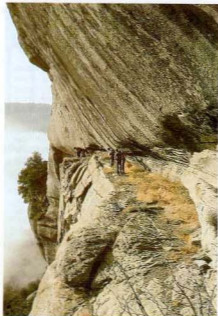
Aquestes roques s'escauen al damunt de la casa de la Corbera, al vessant dret de la riera de la Corbera o torrent de Baumadestral. Constitueix una carena curulla de

Part superior de les roques o turons de la Corbera, amb les espectaculars roques voladisses. Al fons, el puig de la Força.

Foto: Anna Borbonet

turons arrodonits que s'allargassa des del pla de la Fossa de Casacoberta entre dues cingleres fins a la punta de la Corbera Vella, les restes troglodites de la qual rauen sota el seu aixopluc.

Detall de la balma anomenada el Castell de la Fossa, abocada al buit sobre la casa de la Corbera. Havia estat fortificada, hi queden unes parets amb espitlleres.

Foto: Anna Borbonet

A més de la balma on és situada la Corbera Vella hi ha altres grans balmes l'erosió de les quals fa que es desprenguin grans blocs de pedra de la base de la cinglera; en conseqüència, d'aquí a alguns mil·lennis, en un terme més curt o més llarg, aquella majestuosa cinglera aturonada rodarà rostos avall cap als antics camps de la Corbera o a la riera del Noguer. Bona mostra ens en donen les roques on està enclavada la casa de la Corbera, les roques del Miolar i les de la costa de les Baumes i moltes altres que veiem per aquestes rostadres; és clar que nosaltres no ho veurem pas.

No cal dir que des d'aquests altersos turons es domina una panoràmica de meravellosos atractius: a tocar, el cingle i pla del Crous, la casa de la Corbera als peus, més enllà, el puig de les Baumes i el d'en Perereda, els sots i pagesia del Noguer, l'engorjat sot de Balà, les cingleres i pla del Castell, el que fou la vall de Sau amb les aigües del pantà, i més enllà els altiplans de Savassona, les Guillerries i per taló de fons el Matagalls i el turó de l'Home.

Per altra banda, en un lloc estratègic de la cinglera i oberta de cara a llevant, sota el pla de la Fossa i sobre la masia de la Corbera, s'hi troben una gran balma i restes d'uns murs enigmàtics on la petja de l'home hi és ben patent, però no en resten ni contalles ni fets històrics. Alguns ho coneixen pel Castell de la Fossa, d'altres per la balma dels Teixidors.

Jordi Sanglas

Hostal Can Nogué

C. del Mig, 2
Tel. 93 856 52 51
TAVERTET

CABRERA I EL CULTE A LA SANTÍSSIMA TRINITAT

Des de que es tenen notícies documentades (any 1483), a Cabrera se celebra la festa o aplec el dia de la Santíssima Trinitat, el diumenge després de Pentecosta. És de suposar que, a Cabrera, aquest culte a la Santíssima Trinitat hagi estat la causa que la seva imatge coronés els diferents retaules que han ornamentat l'altar al llarg de la seva història.

Al 1611, data que figura en el portal de la façana de l'església, de resultes de l'obra d'ampliació del temple el retaule existent va quedar petit i se'n va encarregar un de nou al mestre fuster de Vic, Montserrat Sanmartí. Al cim d'aquest retaule hi havia la Santíssima Trinitat.

Una nova remodelació del Santuari a finals del segle XVIII motivà la construcció d'un nou retaule fet per l'escultor Josep Pujol de Folgueroles. Sobre la cornisa també hi havia la representació de la Trinitat. Aquest retaule, juntament amb la imatge de la Mare de Déu, es va perdre pels fets del 1936. El dia 20 d'agost de 1942 es va inaugurar l'altar actual, que tenia sobre l'arc del cambril un medalló en baix relleu amb la Santíssima Trinitat. Aquest medalló fou robat fa uns anys i reemplaçat per una pintura feta sobre tela per Pere Punfí de Vic; amb el pas del temps, l'orla que emmarca el medalló es deteriorà i la pintura s'enfosquí.

És estrany que passi un dia i no diguem o sentim aquella expressió: "quina casualitat..." Doncs bé, per una d'aquestes casualitats en Salvi Aulet del Coll de Condreu, artista autodidacte que treballa la fusta, es va assabentar de l'estat precari de la Trinitat i es va oferir a mossèn Josep Cruells, rector de Cantonigròs, per fer un nou medalló en relleu sobre fusta. Mossèn Josep va acceptar entusiasmat aquella proposta, i s'acordà de fer la inauguració per l'aplec de l'any 2001. En Salvi es va posar en marxa sol·licitant a Emanuela Presti, dibuixant italiana amiga seva resident a Roma, que li enviés alguns dibuixos de Trinitats; li envià

tres models diferents d'entre els quals se'n va triar un.

En desmuntar la pintura del medalló, l'orla, molt corcada, acabà de trencar-se i en Salvi la portà al taller Fluvià d'Olot perquè el seu amic Josep Veiga la restaurés. El temps anava corrent i el dia de la festa s'acostava. En Salvi havia de dedicar moltes hores a treballar aquell tros de fusta de tiler per anar donant forma al relleu. Per fi s'acabà i en el mateix taller on restauraven

l'orla, la senyora Sandra Micheline cobrí amb làmina d'or les parts daurades. Per donar l'obra per acabada només faltava acolorir-la, tasca que m'encarregaren. Amb més il·lusió que tècnica, he fet el que he pogut.

El nou relleu totalment acabat i l'orla restaurada es col·locaren al seu lloc i s'inaugurà, tal com s'havia previst, el dia de la festa de la Santíssima Trinitat d'enguany.

Antoni Trujols

Medalló restaurat amb els símbols de la Trinitat, situat a la part superior de l'altar actual.
Foto: Antoni Trujols

Hostal Restaurant
Can Pascual

DES DEL 1944 AL SEU SEVEI

**Cuina tradicional i de mercat
amb reservats**

Plaça Verdager, 3 - 08519 FOLGUEROLES
Tel. 93 812 21 18 - fax. 93 812 22 75

L'ART I EL COLLSACABRA

El Collsacabra té alguna cosa especial que fa sorgir l'art que moltes persones porten dins seu. Potser són els boscos, els cingles, els prats, la llum, l'arquitectura de les seves cases, no ho sé, però diverses persones m'han deixat embadalit contemplant les seves pintures. Aquest és el cas d'en Benet Sarsanedas, nascut a Rupit. El vaig conèixer al mateix temps que coneixia Rupit, ja fa 41 anys, llavors ell era un jove que hi vivia amb la seva mare, la senyora. Maria, i el seu germà Joan; feia poc havien perdut el pare. El pare tenia la fusteria de Rupit, però amb la seva mort, els nois van haver d'espavilar-se i en Benet va aprendre l'ofici de fuster, mentre que el seu germà se sentia més atret per les pedres i la construcció. Però no sé què va passar, que en Benet va canviar l'enformador, el martell i la serra, pels pinzells i les teles, arribant a assolir dins el món artístic nivells desitjats per molts i aconseguits per molt pocs.

Jo no hi entenc gaire de pintura, sols sé si un quadre m'agrada o no, però diria que l'obra d'en Benet és molt personal. Hi ha consagrat tota una vida de treball amb la inquietud d'una recerca contínua, per trobar la manera de saber transmetre d'una forma

molt particular les seves sensacions pictòriques, que la realitat, especialment els paisatges, ofereixen als nostres ulls. L'activitat d'en Benet és molt extensa, la seva inspiració pot sorgir de variats entorns, però el Collsacabra exerceix sobre ell una atracció especial, que fa que el seu art escampi els nostres indrets a diferents parts de món.

Per aprofundir una mica més en aquesta història crec que el millor serà que ens ho expliqui ell mateix:

Quan i com et vas adonar que t'interessava la pintura?

Ja des de molt petit sempre m'atreia la pintura, i com que al poble ja hi havia molt ambient artístic pels pintors que sempre venien, aleshores jo també pintava.

Quan vas veure que t'interessava aquest camí, et vas procurar una formació artística o has estat autodidacte?

Més o menys, com deia abans, he pintat sempre, intentant aprendre de tothom. La meua formació es deu sobretot a la visita de museus i exposicions i al contacte amb tot l'ambient artístic de Barcelona i de París, on he viscut més.

En Benet Sarsanedas al seu estudi
Foto: Antoni Trujols

Has tingut algun pintor com a punt de referència ?

Molts, des dels clàssics fins als impressionistes, els expressionistes i els contemporanis; hi ha moltes referències.

Recordo quan començaves a pintar, que reflecties els motius a la tela amb la fidelitat d'una càmera de foto. En canvi, amb el pas del temps, les teves obres són composicions carregades de sentiments molt lluny de les fotografies; perquè aquesta evolució artística ?

Perquè m'interessa que el quadre, o el suport que sigui, reflecteixi sensacions i sentiments, més que anècdotes.

Podríem dir que la teva obra és impressionista ?

No ho sé, crec que és una mescla de molts moviments. Penso que tothom és fruit de l'evolució de l'època i de la seva evolució personal.

Ens podries explicar breument la teva trajectòria artística ?

Des dels inicis a Rupit, vaig passar pel Cercle Artístic a Barcelona, on tenia un estudi a la plaça del Pi; després a París, al carrer Montergueil, pintant i vivint l'ambient artístic dels anys 80 i ara altra vegada a Barcelona, al carrer d'Amargós, on pinto i preparo exposicions per a moltes galeries, tant de Barcelona com de tot Espanya, Estats Units o Alemanya.

En algun moment d'aquells inicis, havies pensat poder arribar on has arribat ?

Sóc molt optimista per naturalesa i tenia molta fe en el meu esforç, i encara continuo sent optimista.

En Benet ens podria explicar moltes més coses relacionades amb la pintura i la seva vida artística, però ja ha acabat de carregar les teles i els estris al seu remolc i ens ha de deixar perquè no vol que se li escapi l'hora bona de la llum que vol reflectir en el seu proper paisatge.

Gràcies pel temps que ens has dedicat i molta sort, Benet.

Gràcies a vosaltres. Adéu.

Antoni Trujols

BAR - L'ERA - FORN DE PA

COQUES DE FORNER I DE LLARDONS
CARQUINYOLIS DE RUPIT
RECORDS I EMBOTITS

ERA NOVA, S.C. - Pl. Era Nova, 1
Tels. 93 852 20 34 - 93 852 20 50
RUPIT I PRUIT

HOSTAL *** ESTRELLA

RUPIT
Tel. 93 852 20 05

BAR BOTIGA CAN MIQUEL

ESMORZARS I BERENARS, RECORDS,
PA, COQUES I EMBOTITS ARTESANS

CARRER LES FONTS, 4
TEL. 93 856 50 83 08511 TAVERTET

ELABORACIÓ D'EMBOTITS ARTESANS

Plaça Bisbe Font, 2 - RUPIT
Tel. 93 852 20 78

Restaurant

Habitacions

Residència per a
col·lectius

Ctra. de Vic a Olot, Km. 35
08569 Rupit Pruit
Tels. 93 852 20 12 - 93 852 20 84

LA MÚSICA I L'HOME

Jaume Pons i Jufré fou un músic local autodidacte molt valorat i un compositor que deixà escrites un centenar de sardanes entre d'altres obres sobre temes populars. Nascut a l'Esquirol, va morir a Manlleu, on residí una bona part de la seva vida, l'any 1993, als 77 anys.

En una entrevista feta fa uns anys a casa seva, ens acollí amb el seu tarannà senzill i amable i ens parlà un xic de la seva vida i de la seva activitat, que havia estat sempre treballar i "tocar", i també escriure algunes sardanes. Feia tres anys que s'havia jubilat i es dedicava a recopilar articles i fotografies del seu temps, a compondre i també a redactar una petita biografia seva. Ens explicà que era fill d'una casa de pagès de l'Esquirol i que d'adolescent va rebre les primeres nocions de música quan estudiava per capellà. Després va fer de pagès fins que als 30 anys va treballar successivament en tres cases de Manlleu.

Tot seguit ens parlà amb molt detall de la seva activitat com a músic. Als 25 anys tenia un conjunt a l'Esquirol anomenat Els Rítmics, de ball i cobla, després tocà el fiscorn a l'Esquirol amb la cobla Muntanyenca i formà part, a Manlleu, del conjunt Els Melodians i de l'orquestra Tropical. Per malaltia, estigué dos anys inactiu i encara recordava que el seu amic i músic Juli Solà li ensenyà a tocar la guitarra, cosa que, sense saber perquè, li despertà la vocació de compondre, i ho va fer amb gran afany. Més tard s'incorporà al grup musical Els Angelets de Sant Hipòlit i a continuació i al llarg d'una dècada tocà amb l'orquestra cobla Els Fonts de Manlleu. Tot això ens explicà i afegí que aleshores formava part d'un quintet en què interpretaven una mica de música clàssica.

Avui, passats els anys, podem remarcar que en aquest Grup de Càmera tocava el contrabaix i que féu intents de compondre alguna peça de concert. Ell mateix es considerava un autodidacte, però fou un compositor prolífic i un exemple per a la gent dels nostres pobles, i les seves sardanes han format part del repertori habitual de les cobles de la comarca. Avui el recordem publicant part de la seva sardana "Bell Cabrerès".

Francesc Solé

REPARACIÓ DE COTXES

*Josep
Juventeny*

Taller: C. Pedró, s/n Tel. 93 856 83 27
SANTA MARIA DE CORCÓ

**CONSTRUCCIONS
TAVERTET, S.L.**

Construcció en general
Especialitat en pedra
Venda de cases i terrenys

c. del Mig, 10 — Tel. i Fax 93 856 50 16
08511 TAVERTET

**EMBOTITS
MANUEL COLOM, S.L.**

C. Major, 28-30
08569 CANTONIGRÓS

Tel. 93 856 50 58
(Barcelona)

FEIXAS

- Estacions de Servei
- Distribució de Gas-oils

ENERGIA PER A OSONA

Bell Cabrerès

J. Pons

Llargs

8 *f* (orquestra) *mf* (veu)

Bell Ca - bre - rès ter - ra ben ca - ta -

14
la - na, l'a - mor hi neix, com flor pu - ra i ga - la - na, camps i ser - rats mun -

21
ta - nyes en - cres - pa - des, Bell Ca - bre - rès, com un con - te de fa - des.

28 *p* *mf*
Pu - gem mun - ta - nya a - munt, mun - ta - nya de Ca - bre - ra i quan se - rem al

34 *p* *f*
cim, veu - rem fins la fron - te - ra, tot és mè - ra - ve - llós, tot és un po - mell de flors, veu -

41 *p* *f*
rem a - cí i a - llà, gai - re - bé fins l'Em - por - dà i tot can - tant, a la Ver - ge dem

47 *f* *ff*
grà - cies, per - què si - guem dig - nes d'a - quests pa - rat - ges. Bell Ca - bre -

54
rès ter - ra ben ca - ta - la - na l'a - mor hi neix, com flor pu - ra i ga -

60
la - na, camps i ser - rats mun - ta - nyes en - cres - pa - des, Bell Ca - bre - rès, com un con - te de

68
fa - des. Bell Ca - bre - rès, com un con - te de fa - des.

Grafia musical: Carles Gumí

NOTES SOBRE EL PARLAR DEL CABRERÈS-COLLSACABRA

1. Com que aviat farà un any que estic embrancat en un treball monogràfic que té com a objectiu la descripció d'aquest parlar, he pensat que no estaria pas malament de difondre en aquest moment algunes de les primeres dades que he aplegat, ja que em fa l'efecte que podran fer servei a les persones interessades per les variacions locals de la llengua catalana, i que a mi mateix m'aniran bé per acabar d'orientar el meu treball de recerca que més endavant, si Déu vol, s'haurà de concretar en una presentació de dades més extensa que no pas aquestes notes primerenques.

De fet, amb aquests notes tan breus només em proposo d'apuntar alguns dels trets lingüístics que a hores d'ara veig com a més característics de l'àrea que, per raons metodològiques, m'estimo més anomenar Cabrerès-Collsabra, per tal com, amb aquesta denominació –potser menys compromesa–, aconseguixo salvar les dificultats amb què em trobo a l'hora de delimitar el meu objecte d'estudi. D'aquesta manera, doncs, crec que podré referir-me amb comoditat al conjunt de terres que, *strictu sensu*, es trobaven sota la jurisdicció dels Cabrera i a aquelles altres terres que, no havent-hi pertangut mai, se situen a les rodalies d'aquella jurisdicció històrica i que, al capdavant, constitueixen, totes plegades, una unitat natural que qualsevol observador extern tendeix a identificar amb una relativa facilitat.

Dintre d'aquesta àrea hi compto, si més no, els termes municipals de l'Esquirol, de Rupit-Pruit i de Tavertet, i lògicament els parlants que en representen, genuïnament i conservadorament, la varietat lingüística local no enterbolida per la influència de la llengua estàndard.

2. Els fets lingüístics que destacaré més avall són característiques del parlar local que, segons el meu parer, podrien ser considerades com a elements definidors del parlar del Cabrerès-Collsabra en la mesura en què ens podrien ajudar a

diferenciar-lo de les varietats lingüístiques dels territoris veïns i a classificar-lo dintre del grup dels parlars orientals.

Aviso, però, que aquestes característiques a què ens referirem només són del tot presents en els parlants, ja més aviat escassos, que han estat poc o gens afectats pels models de la llengua escrita o pel contacte amb altres varietats geogràfiques. Sóc conscient, per tant, que el que diré s'ha de llegir amb un cert optimisme històric i alhora –així us ho demano– amb la comprensió amb què ens mirem tota cosa provisional.

He de fer, a més, un breu aclariment sobre el mètode: les dades que hem anat recollint durant aquest primer any de recerca (si fa no fa, des del febrer de l'any 2001) corresponen als enregistraments de conversa espontània o semidirigida que hem dut a terme amb persones d'edat avançada que, versemblantment, eren representants idonis del parlar local, especialment pel fet que els seus ascendents familiars també havien nascut en aquesta zona.

3. Pel que fa referència a la fonètica, vull destacar en primer lloc la vitalitat del fenomen "ieista", segons el qual els mots que contenen els grups llatins C'L, G'L i LY han fet evolucionar aquestes combinacions fins a [y]. Els mots *daia* (dalla), *reia* (rella) i *paia* (palla), entre molts altres, il·lustren aquesta evolució.

En el vocalisme tònic, i tal com correspon a les terres del català central, el parlar del Cabrerès-Collsabra (coincidint en això amb el de la Plana de Vic) manté tancades les vocals fortes dels mots *llenya* i *rei*, procedents totes dues d'una E tancada del llatí vulgar. També tenen vocal tancada els mots *bec*, *bèstia*, *gep*, *interès*, *primavera*, *sistema*, *tema* i les formes rizotòniques del verb *treure*.

És molt notable, així mateix, la realització sistemàticament oberta de la vocal *e* en el mot *mes* ('porció de l'any'), que en el parlar de la Plana de Vic és sempre

tancada. També són obertes les vocals fortes dels mots *cresta, esquella, esquerp, llengua, rovell* i *sembra*.

Diferentment del que s'esdevé a les terres veïnes de la Garrotxa, els mots acabats en el sufix *-ENTIA* (*diferència, paciència, València*) al Cabrerès-Collsacabra ens donen sempre el resultat d'una *e* oberta.

En el vessant posterior són obertes les vocals fortes dels mots *esponja, monja, taronja* (que a la Garrotxa presenten ja una vocal tancada) i també ho són, entre altres, les dels mots *bo, bou, font, força, pont, porc*; els mots *hora* i *sol* fan també la *o* oberta. Són regularment tancades, en canvi, les vocals dels mots *broma, cofoi, gola, idioma, roure, solc, volva* i les vocals rizotòniques del verb *plorar*.

Pel que fa a la vocal tònica del mot *estona* (del gòtic *STUNDO), em consta que tendeix a ser tancada en els termes de Rupit i de Tavertet, però és probable que en aquest cas es doni una certa variació interna que encara no puc precisar de quina manera es produeix.

En el consonantisme, només destaco, com a molt característica, la caiguda de *m* en el mot *també* (> *tabé*) que encara és molt visible en parlants de diferents edats.

4. En morfologia verbal, el tret més remarcable és, a l'Esquirol i a Rupit, la

persistència dels reforços aplicats a la primera persona del present d'indicatiu de molts verbs de la primera conjugació. Terminacions del tipus [-uk] (*bàixoc, càntoc, pàrlac, pújoc, trúcoc*, etc.), o fins i tot del tipus [-ut] -aquestes, però, molt menys freqüents que no pas les primeres-, són vives i força esteses entre els parlants de més edat i també, així ens consta, entre informants joves i encara entre infants.

El paradigma del present del verb *ser* té aquestes formes: *som/sócs/só, ets, és, som/som, sous, són*. Genuïnament, la persona 4 de l'imperfet d'indicatiu del mateix verb fa *érem*s, amb una marca de plural (una *s*) que també hem enregistrat en l'auxiliar de certs temps compostos: *Quants n'hems de venir?*

Solament en nadius del terme de Tavertet he enregistrat formes del tipus *cantàvum, cantavu* en les persones 4 i 5 de l'imperfet d'indicatiu. Aquestes variants, típiques dels parlars septentrionals, són desconegudes en altres punts de la comarca.

Les formes *vares, vàrem, vàreu* i *varen* són les pròpiament usades per construir les perfrasis del pretèrit perfet d'indicatiu en les persones 2, 4, 5 i 6. Aquest tractament tan sistemàtic torna a diferenciar el parlar del Cabrerès-Collsacabra del de la Plana de Vic, on hi ha més diversitat de formes i una certa tendència a fer prevaldre les del tipus *vas, vem, veu, van*.

Tavertet a l'any 1910
Foto: L. Olivella
Arxiu Fotogràfic del
Centre Excursionista de Catalunya
Ref. A-3561

5. Entre els possessius és remarcable la vitalitat de les formes del tipus *meua* o *meu* aplicades a noms femenins: *la meu mare*.

Pel que fa als adverbis, vull esmentar un tret que a hores d'ara veig com a molt característic de la comarca que estic estudiant: l'ús formalment invariable del mot *gaire* (del germànic WAIGARO): *No teníem gaire vaques*.

6. En el parlar del Cabrerès-Collacabra el contacte entre la preposició *des* i la conjunció *que* es resol fixament sense la presència de cap altra preposició: *Viu allà des que va néixer*. No em consten, entre les persones entrevistades, l'expressió *de des que* (pròpia d'altres zones del català central) ni el castellanisme *des de que*.

Per reforçar les expressions negatives és molt freqüent en aquesta zona l'ús de la partícula *pas* (molt sovint esdevinguda *pa*): *No el via pa conegut*. No tinc notícia, però, que aquest mot sigui usat en les negacions sense la concurrència de la partícula *no*.

7. Per bé que encara podríem esmentar uns quants fenòmens més, els que hem assenyalat aquí ja ens serveixen, de moment, per mirar de relacionar aquest parlar, si més no, amb els parlars veïns de la Garrotxa i de la Plana de Vic, els quals disposen ja de treballs monogràfics publicats.

En morfologia verbal podem indicar, a grans trets, que el parlar genuí del Cabrerès-

Collacabra presenta moltes coincidències amb el de la Garrotxa i, en certs aspectes, amb el conjunt dels parlars de tipus septentrional.

En el vocalisme tònic, en canvi, el parlar del Cabrerès-Collacabra dóna uns resultats que generalment coincideixen amb els de la Plana, tot i que se'n diferencia, com hem vist, en el tractament d'alguns mots d'ús freqüent.

Fet i fet, el parlar del Cabrerès-Collacabra se'ns presenta com un parlar que, per les dades adduïdes abans, potser caldria situar entre el català central estricte i els parlars septentrionals.

8. Finalment, no em puc estar d'agrair la col·laboració de les moltes persones i institucions que fins ara han facilitat l'aconsegüiment de les dades dialectals i, en particular, vull agrair l'estímul que he rebut de les associacions "Amics de Tavertet" i "Amics dels Cingles de Collacabra". D'una manera també molt especial, he d'agrair a Miquel Banús, de Rupit, i a Jordi Sanglas, de Tavertet, el seu ajut personal en la recerca.

A tots plegats vull demanar-los que continuïn donant suport a aquest treball d'investigació i a d'altres iniciatives que siguin favorables al reconeixement i defensa del nostre patrimoni cultural.

Jordi Dorca

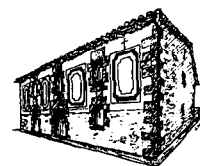
**RESTAURANT
SAU VELL
CLUB NÀUTIC**

VILANOVA DE SAU - TEL. 93 744 71 30

Hostal Collacabra

BAR-RESTAURANT • HABITACIONS

Passeig de les gorgues, 6 Tel. 93 856 81 53
08511 SANTA MARIA DE CORCÓ - L'ESQUIROL

**RESTAURANT
CAN BAUMES**

C. de Baix, 2

Tel. 93 856 52 07

08511 TAVERTET

ANUNCIS DE LA FESTA MAJOR DE 1947 A CANTONIGRÒS

Encara que creiem que tots els anuncis de l'any 1947 publicats en el programa de la Festa Major de Cantonigròs ja parlen per si sols, hem pensat de fer un petit comentari d'alguns que ens semblen més remarcables.

És curiós de veure que tots els establiments que aleshores existien han desaparegut o bé s'han convertit en un tipus de negoci diferent. De ser un poble que tenia tres fondes, Casa Canal, Alt Cabrerès (Can Moles) i Casa Filomena (Josep Sadurní), ha passat a ser un poble que des de fa més de dos anys no té cap mena de fonda o hotel, encara que esperem que d'aquí a poc temps puguem comptar amb un bonic lloc on puguin fer estada tots aquells visitants que enamorats de Cantoni hi vulguin passar uns dies.

Les diverses botigues s'han concentrat només en tres, això sí, on podem trobar quasi de tot. Molts recordem amb una certa enyorança les xerrades que es feien a les interminables esperes a Telèfons, al mateix temps que aprofitàvem per provar-nos algunes

espardenyes o bé unes xiruques si pensàvem fer una llarga caminada. Esperes que ens han deixat a la memòria la inoblidable Pepa, la dona d'en Joan Oliveda, que mentre intentava posar-nos en contacte amb familiars o amics, i convèncer l'Estrella, qui sap

d'on, que li passés la comunicació amb qui sap qui, anava donant conversa a tothom. Però si la Pepa era un personatge entranyable no ho era menys el seu marit, que a més a més de fer de taxista, era el barber. En Joan

CANTONIGRÒS

FESTA MAJOR DE 1947

15, 16 i 17 D'AGOST

tenia l'únic cotxe del poble; només a l'estiu alguns estiuejants portaven els seus, i per tant era ell qui portava a Vic tothom que ho necessitava.

La fonda Alt Cabrerès era la primera que es trobava passada l'església i tothom la

coneixia per Can Moles. A la part de baix tenia una botiga de queviures, al costat un bar i a la part de dalt la fonda i el restaurant. En Josep era un gran cuiner, i encara recordem la seva excel·lent cuina casolana.

Un altre anunci curiós és el de Ramon Roura, Cal Carreter, que ens ensenya no un carro, que és el que demanaven les necessitats d'un lloc ramader en una època en la qual els tractors eren pràcticament

<p>FUSTERIA I EBENISTERIA</p> <p>Josep Casamitjana</p> <p>CANTONIGROS</p>	<p>FONDA - BAR - COMESTIBLES</p> <p>Casa Canal</p> <p>Factor - Banquets</p> <p>CANTONIGROS</p>
<p>MERCERIA I ESPARDENYERIA SERVEI DE TAXI</p> <p>Joan Oliveda</p> <p>Central de Telèfons</p> <p>CANTONIGROS</p>	<p>FERRETERIA</p> <p>Jaume Font</p> <p>CANTONIGROS</p>
<p>PERRUQUERIA PER A SENYORES</p> <p>Assumpció Canal</p> <p>PERMANENTS - TINTS SERVEI A DOMICILI</p> <p>CANTONIGROS</p>	<p>Gil Rodas</p> <p>BODEGA I TERRISSERIA</p> <p>CANTONIGROS</p>

<p>FONDA</p> <p>Alt Cabrerès</p> <p>BAR RESTAURANT</p> <p>Servei esmerat. Coberts a la carta. Assortit dels millors vins de taula</p> <p>CANTONIGROS</p>	<p>CONTRACTISTA D'OBRES I CARRETERES</p> <p>Dons</p> <p>CANTONIGROS</p>
<p>CONSTRUCCIÓ DE CARRUATGES</p> <p>Ramon Roura</p> <p>Carretera d'Olot CANTONIGROS</p>	<p>FONDA I CARNISSERIA</p> <p>Josep Sadurní</p> <p>(Antiga "Casa Filomena")</p> <p>CANTONIGROS</p>

Si seguïem cap avall ens trobàvem Ca la Filomena que com Can Moles tenia la carnisseria a la planta baixa i la fonda a dalt. Can Canal era la tercera fonda, al mig del poble, i era també la fleca, desgraciadament desapareguda fa un parell d'anys.

Cal destacar especialment dos dels anuncis que marquen una època i una moda, com és el cas del de Can Canal, amb el senyor de la copa a la mà que ens fa pensar en molts d'altres dels mateixos anys, i ens mostra un home rodanxó, de panxa prominent, que amb un somriure ens diu que a Casa Canal es fan festes i banquets, i en canvi no parla ni de les habitacions, ni del menjar, com a fonda.

desconeguts, sinó un bonic carruatge, totalment fora d'un temps en què els cotxes s'anaven popularitzant cada vegada més.

A pesar de ser un poble petit tenia la ferreteria, la terrisseria i el celler (*bodega*), una perruqueria per a senyores, una mestra de tall i confecció, un magatzem de carbó, un constructor de carros, amb uns troncs enormes apilats davant de la porta, dos constructors, un fuster etc.

Això ens porta a pensar que encara que petit, Cantonigròs era un poble força autosuficient.

Isabel Corominas
Carles Comella

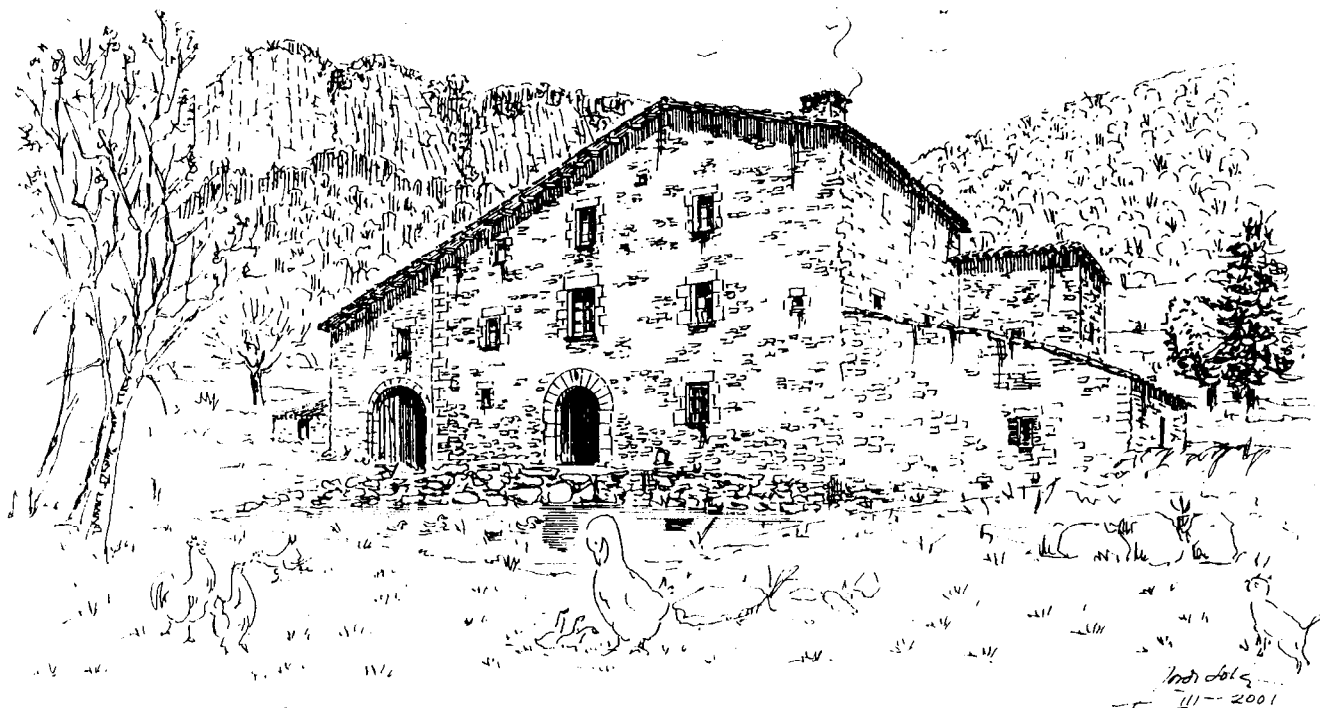
EL COLLSACABRA I L'EXCURSIONISME

Notes bibliogràfiques

Tots els que hem dedicat un temps més o menys llarg als esports de muntanya, alguna vegada hem anat a les Guilleries i al Collsacabra. Era una sortida forçosa l'anada a Cabrera o a Rupit i Tavertet, al Far i a Sant Miquel de Castelló o de Falgars, aquests dos últims destinació obligada per als muntanyencs de Girona, Olot i altres indrets propers.

Les notes bibliogràfiques més antigues que coneixem de l'època moderna d'un excursionista en el sentit més ampli de la

paraula, són les que Francisco de Zamora plasmà en les seves notes del viatge de durant el mes d'agost de l'any 1787, quan surt de Barcelona i per Granollers i Vic es dirigeix a Olot passant pel camí ral. El seu pas per l'Esquirol el fa el dia 24 i ens parla del poble i diu: *El Esquirol, poblacion de unas 200 casas, es una sola calle con puente en medio que divide parte de ella. Su nombre propio es Santa María de Corcó, llamandose Esquirol por un cuento gracioso (llastima que no ens l'expliqui). Aquí siembran nabos*

La gran masia d'Aiats, sota el pla del mateix nom, a la muntanya de Cabrera.

Dibuix de Jordi Solà

VALL DE SAU
COLLSACABRA

saucollsabra@diba.es - ESCOLFS 08519 TAVERNOLLS (BARCELONA) - TEL. 93 812 22 23 FAX 93 812 22 77

con al fayol i mijo; y cuando gastan estas plantas están ya crecidos los nabos. La iglesia es nueva y hecha de limosna. Más endavant ens diu: El meson es digno, i en el nos cogió una tormenta terrible. Saliendo de este pueblo empiezan ya a verse prados naturales y ganados en que ellos se crían, y todo el camino es una peña viva .

Salimos de este mesón i fuimos a dormir al de Antonio Gros que es una especie de venta unida, de lo más indigno que puede haber en el mundo, y cuya noche fue miserable, así por los dormitorios, que parecen unas cuevas sin ventanas como por la multitud de pulgas, y hallarse sobre las cuadras, de lo que me vino la idea de cuan conveniente sería visitar estas casas de cuando en cuando. I segueix descrivint el paisatge: Desde el Esquirol empiezan las praderias naturales, criandose en ellas yeguas, vacas y ganado menor; y , sin embargo, están plantadas de robles i alguna carrasca. Del camí en diu que siempre es de piedra viva, y a trozos empedrado, pero mal conservado.

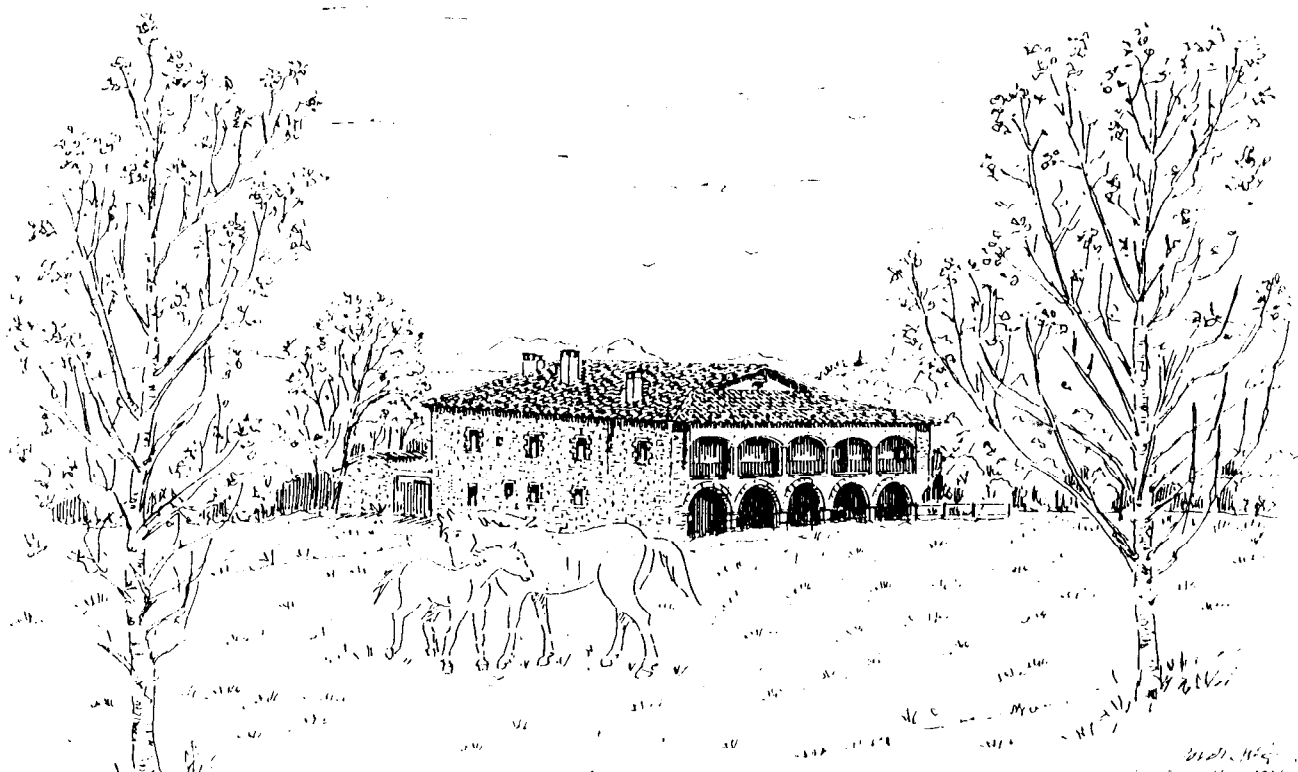
El día 25 al matí surt de Cantonigròs, dejando a la izquierda el monte i ermita de Cabrera, parroquia de San Julián de Cabrera, y algunas casas de labradores,

pero no tan inmediatas como en la plana de Vique.

Després ens descriu: En todas las payesías de uno y otro lado del camino se ve que cogen trigo, batatas, cañamo y tardanías alternando estos frutos en una misma tierra con los pastos. Segueix pel camí ral fins la casa de la Esca (podria ser l'actual Hostalot) y un puente de un ojo y mas adelante el hostel del Grao, donde empieza la famosa bajada de este nombre, i así es preciso echar pie a tierra. Aquesta és potser la descripció més antiga que, d'una excursió o viatge, tenim referent al Collsacabra.

En el principi de l'excursionisme català, pocs anys després d'iniciar l'activitat al novembre de l'any 1876, l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, precursora de l'actual Centre Excursionista de Catalunya, va fer una excursió, tal com podem veure en un dels butlletins de l'esmentada associació de l'any 1882, on es descriu una travessa des de Vic a Rupit i tornada quatre dies més tard. Aquesta excursió, feta per Artur Osona durant el mes de juny, descriu els indrets per on passa amb una precisió extraordinària cosa que permet conèixer noms dels habitants de la zona d'aquella època.

El que fou l'Hostal del Grao, a l'antic terme de Pruit. Dibuix de Jordi Solà

En el volum I de l'ENCICLOPÈDIA DE L'EXCURSIONISME editat per Rafel Dalmau Editor, en el capítol "Història de l'Excursionisme", en Josep Iglésies ens parla de l'activitat desenvolupada pels components de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques durant l'any 1879, i en descriure l'àrea territorial de les excursions que es feren, anomena les típiques destinacions, actualment encara clàssiques, de Sant Llorenç del Munt, Poblet, Santes Creus, Montserrat, castell d'Eramprunyà i altres llocs prop de Barcelona. Però mentre aquell estiu un grup de socis anaven a una reunió de clubs alpins a Luz i Gavarnie, Artur Osona feia una travessa des de Núria a Tregurà passant pel Torreneules i Coma de Vaca i continuava l'excursió fins a Olot per pujar al Puigsacalm i seguir cap al Cabrerès i les Guilleries.

Més endavant ens parla Josep Iglésies d'una activitat més concreta per les Guilleries i Collsacabra a l'any 1885. Però ja al setembre de l'any 1882, Artur Osona realitzà una nova visita al Collsacabra i a la vall d'Hostoles, que junt amb l'excursió que havia fet el mes de juny d'aquell any, ben segur que va ser la base per a la seva guia editada l'any 1888 per l'Associació d'Excursions Catalana, amb el títol: **GUIA ITINERÀRIA DE LES SERRES DE COLLSACABRA Y DE LA MAGDALENA FINS ALS PYRINEUS O SIGUI DEL FLUVIÀ AL TER**, on consten 68 itineraris. Deu anys més tard edita una nova versió ampliada d'aquesta guia el Centre Excursionista de Catalunya, que neix de la fusió de l'Associació d'Excursions Catalana amb l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, amb el títol: **GUIA ITINERÀRIA DE LES SERRES DE COLLSACABRA, DE LA MAGDALENA Y ALTRES CONTRAFORTS DE LA REGIÓ PYRENAICA FINS AL MACÍS DELS PYRINEUS ORIENTALS**, on l'autor recull 118 itineraris dels quals 29 passen per indrets del Collsacabra; també inclou un mapa de gran part de Catalunya.

Julio Serra publica l'any 1891, **LAS GUILLERIAS: GRABADOS SACADOS DE FOTOGRAFIAS DIRECTAS**, on descriu el paisatge i mostra uns gravats fets

a ploma de gran qualitat, alguns dels quals fan referència al Collsacabra.

L'any 1924, el Centre Excursionista de Catalunya edita un llibret titulat **LES GUILLERIES**, que conté una descripció general de la comarca i uns itineraris, alguns pel Collsacabra. La portada mostra un excel·lent dibuix a tot color dels salts de l'Avenc, fet per Josep Ribot i Calpe.

Un nou llibre amb el títol **GUILLERIAS** apareix l'any 1945 editat per Belloso editor; els autors són C. Agustí, J. Teres i J. Castells, que es reedita l'any 1952.

Un altre llibre titulat també **GUILLERIAS** apareix el gener del any 1952, escrit per Agustín Cardós i editat per Editorial Miquel Arimany, que és una nova edició modificada d'un llibre anterior homònim, al qual no hem tingut accés. Va acompanyat d'un mapa de carenes molt esquemàtic a escala 1:100.000.

Menció especial mereix la labor que féu, i continua fent, la popular Editorial Alpina,

Portada del llibre Les Guilleries, editat pel Centre Excursionista de Catalunya l'any 1924.

pionera a Catalunya en la confecció de guies i mapes excursionistes. Aquesta editorial va publicar la primera guia GUILLERIES-COLLSACABRA l'any 1959 amb un mapa escala 1:40.000 i a l'any següent la guia PUIGSACALM-BELLMUNT que comprèn la zona nord del Collsacabra amb el mapa a escala 1:25.000. Últimament, l'any 2000, s'ha fet una edició d'una guia i mapa a escala 1:40.000, VALL DE SAU-COLLSACABRA amb la col·laboració del Consorci per a la Promoció Turística de la Vall de Sau Collsacabra.

Ramon Vinyeta edita l'any 1961 una guia excursionista titulada **LES GORGUES, COLLSACABRA OCCIDENTAL**. Aquest llibre conté nombroses fotografies i un mapa de la zona escala 1:50.000, i també algunes fotografies aèries. El publicà l'Editorial Montblanc.

Un llibre titulat **COLLSACABRA** és editat l'any 1964 per la Biblioteca Selecta; l'autor és Antoni Noguera Massa, i constitueix un estudi exhaustiu del Collsacabra en el seu sentit més estricte, és a dir, la banda nord del coll de la Cabra.

Els últims 30 darrers anys s'han publicat nombroses monografies, guies i mapes del Collsacabra entre els quals destacarem: **EL COLLSACABRA** de Joan Triadú, que va editar-se de forma restringida (55 exemplars) l'any 1956; l'any 1994 se'n va fer una nova edició.

A Tavertet, Jordi Sanglas, un destacat fill d'aquest poble, va escriure, entre altres llibres, **TAVERTET I ELS SEUS VERALS**, en el qual fa una glossa dels paisatges de Tavertet. És publicà l'any 1993 pels Amics dels Cingles de Collsacabra.

També cal mencionar, pel seu interès de recerca, el llibre **TAVERTET, EL SEU TERME I ELS SEUS NOMS DE LLOC**, fet per Anna Borbonet i Jordi Sanglas, on es descriu el terme de Tavertet i es fa una recopilació de topònims que a causa de la despoblació de les masies podrien perdre's. Fou publicat l'any 1999 per l'editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Últimament, el maig del 2001 s'ha fet la segona edició del llibre de Quirze Parés, **LA DESPOBLACIÓ RURAL I LES MASIES DEL COLLSACABRA**, editat ja l'any 1985. Aquest llibre és un estudi minuciós del Collsacabra pam a pam que és imprescindible per a aquells que vulguin conèixer bé aquesta terra. Aquesta darrera edició coincidí amb l'homenatge pòstum que se li va retre amb la col·laboració de tots els ajuntaments del Collsacabra i d'altres de propers, així com de pràcticament totes les associacions culturals i esportives de les nostres contrades, el passat mes de maig a l'Esquirol. Amb aquesta ocasió es va fer la presentació del mapa a escala 1:25.000 i la guia del Collsacabra, editat amb la col·laboració d'Editorial Piolet i Amics dels Cingles de Collsacabra i fet especialment en homenatge a Quirze Parés.

Aquest resum de la bibliografia de la nostra comarca, que evidentment no és exhaustiva, ens revela la importància que per a l'excursionisme ha tingut i té el Collsacabra; aquí, ben segur, totes les generacions d'excursionistes i alpinistes han tingut les seves primeres experiències muntanyenques.

Ernest Gutiérrez Pagès

LA RIBA
hotel***
restaurant
Vall de Sau

Tels. 93 884 70 23 - 93 884 70 15
Tel. Part i Fax 93 884 70 27
08519 VILANOVA DE SAU (Barcelona)
BAR - PISCINES - RUTES A CAVALL

CARNISSERIA - TOCINERIA
Montserrat Colomer - CAN CAREDA

C. Major, 99 - Sta. Maria de Corco - l'Esquirol
Tel. 93 856 81 18

CRÒNICA DEL COLLSACABRA

CANTONIGRÒS

Homenatge de la Universitat i la Ciutat de Vic a Joan Triadú

El dia 30 de juliol de 2001 va tenir lloc a Vic un homenatge al professor i crític literari Joan Triadú, molt vinculat a Cantonigròs, convocat per l'alcalde de Vic i el rector de la Universitat de Vic, en ocasió del 80è. aniversari de l'homenatjat.

L'acte se celebrà a la Biblioteca Joan Triadú i acollí un bon nombre de familiars, amics i deixebles de Joan Triadú. L'ofertament de l'homenatge va anar a càrrec de Ricard Torrents, rector de la Universitat de Vic i en lloaren la figura Carles Duarte i Joan Josep Isern. Tot seguit es féu una lectura comentada de textos de Joan Triadú en els seus diversos vessants, que fou desenvolupada pels professors Segimon Serrallonga, Lluís Solà -que llegí un fragment del llibre de proses *Collsacabra* (1956)-, Ramon Pinyol, Víctor Obiols, Manuel Llanas, Francesc Codina, Llorenç Soldevila i Ricard Torrents. Deprés d'un breu moment musical a càrrec de Judit Bardolet, hi hagué el parlament de Jacint Codina, alcalde de Vic i president de la Fundació Universitària Balmes i l'acte tingué un emotiu final amb un expressiu parlament del mateix Joan Triadú.

En acabat s'inaugurà la col·locació del bust de Joan Triadú a la Biblioteca que porta el seu nom i a continuació se li oferí un sopar col·lectiu que completava un meregut homenatge de reconeixement per la seva tasca.

La trobada dels pastors

El dissabte 24 de novembre de 2001, al restaurant Ca l'Abundància d'Oix, es va celebrar la quinzena trobada de pastors de la Garrotxa i el Collsacabra. Any rere any s'organitza aquesta trobada gràcies a la col·laboració d'una junta i especialment la del senyor Martí Canadell (En Farigola), el carisma i el gran sentit de l'humor del qual fa que la festa sigui molt animada.

Vint-i-dues persones del Collsacabra vam assistir a la festa: gent de Can Baró, la Perereda, Aiats, la Sala de Rupit, la colla de Cal Vidrier, l'Arimany, el Prat de Sant Julià i la Serra de Corcó. Tots junts vam gaudir d'una vetllada on, a part del sopar, es va fer un sorteig d'objectes bàsics del món dels pastors, com l'esquella, la manta, el bastó o el paraiguaes, i seguidament es va portar a terme un homenatge a una persona del món dels pastors.

Aquest any la persona homenatjada ha estat Anton Domènech, veí de Cantonigròs, que sempre s'ha dedicat al món del bestiar. Fa més de seixanta anys que juntament amb Jaume Capdevila, que malauradament ens va deixar, van portar el nom de Cantonigròs per arreu de Catalunya i molt especialment a la Garrotxa, la qual ells sempre anomenaven "l'altra banda". Han estat coneguts de sempre per en Ton i en Met de Cantonigròs; junts van convertir el tracte en la seva vida i no van parar mai de recórrer fires i mercats, sense cansar-se de xerrar. A vegades sols o acompanyats pel bestiar, no van deixar mai de caminar.

Alguns dels pastors reunits al sopar de trobada. A la dreta, l'homenatjat, Anton Domènech.

Foto: Jordi Domènech

Canvi de la Junta de l'Associació de Veïns

El passat dia 21 d'octubre va tenir lloc una assemblea de l'Associació de Veïns en la qual es va aprovar la nova Junta de consens formada de la següent manera:

President	Sr. Crisantos Castella
Vicepresident	Sr. Pere Portell
Secretari	Sr. Pere Pi
Secretària	Sra. M. Àngels Canal
Vocals	Srta. Rosa Plana
	Sr. Roberto Mearelli
	Sr. Isidre Codina.

La idea d'una Junta de consens neix de la necessitat de trobar un conjunt de persones de diverses ideologies que representin els diferents grups del poble. L'ànima d'aquesta idea va ser Pere Portell, que durant tres mesos va establir una sèrie de converses amb els socis, i hi va trobar una acceptació general.

Es basa en dos punts fonamentals per dir que és una Junta de consens:

1. La intenció
2. El fet de ser un grup obert per a tot aquell que s'hi vulgui afegir.

Una de les intencions primordials és la de regularitzar les relacions amb els regidors en

tant que representants polítics del poble, mentre que l'Associació de Veïns és la representant social del dia a dia, i perquè, triats per una majoria de persones, són els seus representants durant el mandat de quatre anys, durant els quals han de ser veritablement la seva veu i convertir-se així en l'eina que té el poble per comunicar-se amb l'Ajuntament.

Pensem que aquest pot ser el camí per arribar a una entesa que aporti una sèrie d'avantatges a Cantonigròs.

xix Festival Internacional de Música de Cantonigròs

Del 19 al 22 de juliol es va celebrar el xix Festival de Música de Cantonigròs.

Aquest Festival cada any va adquirint més anomenada arreu del món, de manera que enguany van ser 52 els grups participants, dels quals van aconseguir els primers premis: COR GLORIA de Chisinau (Rep. de Moldàvia) en la competició de cors mixts, en la de cors femenins, COR SZCZYGIELKI de Poniatowa (Polònia), en la de cors infantils, UNIV. OF PHILIPPINES SINGING AMBASSADORS de Quezon City (Filipines) i el grup XARÈU de Xixón (Astúries) en la competició de danses.

Es va lamentar molt l'abandó del Festival per part del COR DE NOIES DE XINGHZI (Xanghai) a causa dels interessos polítics, tan lluny de l'esperit d'aquesta convocatòria, que a través de la música intenta agermanar, mal que sigui tan sols per uns dies, els diferents països participants.

Homenatge a Rosa Guitart

El dia 24 de juny i amb motiu del seu 80è aniversari, el poble de Cantonigròs va homenajar la Rosa Guitart i se li va lliurar una placa de ceràmica com agraïment per tot el que, des del seu lloc a la rectoria, ha fet en profit de la gent. Després de la Missa se li va oferir un aperitiu per fer palesa l'estimació que tots sentim per ella.

Segon Raid Hípic del Collsacabra

El dia 25 d'agost d'enguany es van celebrar dues curses. La de velocitat lliure de 90 km en quatre fases, que van començar 28 dorsals, però només 15 cavalls van fer el total del recorregut, la resta o bé van ser retirats pels seus genets o no van passar el control veterinari. El guanyador va ser Joseph Roma amb Tiziano, que també va obtenir el premi al cavall amb més bones condicions després de la prova.

La segona cursa era de velocitat controlada, entre 10 i 15 km per hora, i van prendre la sortida 25 dorsals. És una prova que no té ni

guanyadors ni perdedors, ja que pretén formar nous genets i entrenar cavalls joves que reben una puntuació depenent de si s'acosten a la mitjana de la velocitat establerta. Es van fer dos recorreguts d'uns 20 km. Es passà un control veterinari abans i després de cada tram, amb un descans obligatori de més de mitja hora.

A tots els participants se'ls va donar un full que explicava els detalls del paisatge i de la història dels llocs per on passava el recorregut.

Copa estatal especial Border Collie

El 7 d'octubre va tenir lloc una vegada més el concurs de gossos Border Collie.

A diferència d'altres concursos, aquest presenta una major dificultat ja que han de tancar, després de passar una sèrie d'obstacles, només sis ovelles.

Van participar-hi vuit gossos: dos de Catalunya, dos de Navarra i quatre del País Basc.

El guanyador va ser Blue, propietat de Jordi Moixac de l'Estartit (Baix Empordà), i fill de la coneguda Coloma, guanyadora d'altres edicions. El jutge va ser el Sr. Fermín Anzua, de Navarra.

El primer premi de 40.000 ptes va ser donat per Can Mont.

El segon premi de 30.000 ptes va ser donat per la C.A.C. de Vic.

El tercer premi de 20.000 ptes va ser donat per les Viles.

Es va regalar a tots els participants un plat de ceràmica amb unes ovelles sobre una vista de Cantoni, i una cistella amb productes del poble.

Concurs de bolets

Encara que el dia 20 d'octubre continuava un temps ben sec, tretze micòlegs dels Amics de la Micologia d'Esplugues van arribar a Cantonigròs, disposats a classificar els bolets que els hi portessin tots els boletaires que hi volguessin participar. Enfront de les 256 espècies presentades l'any passat, aquest any només n'hi van haver 64, 34 de les quals van ser presentades pel guanyador, Jaume Borràs. Jaume Barris va trobar el bolet més original i l'Alba Cardona va ser qui es va endur el premi a la millor presentació.

El dia següent, diumenge, per a delícia de tots els que hi van ser, hi va haver el tastet, on els restauradors i els comerciants es van esforçar a presentar tota mena de plats i embotits o formatges en l'elaboració dels quals era imprescindible la presència dels bolets.

Distinció a Joan Triadú

El passat dia 20 de novembre i al Palau de la Generalitat, a Barcelona, va rebre la Medalla d'Or atorgada per la Generalitat de Catalunya l'escriptor i crític literari Joan Triadú i Font, arrelat de fa anys al poble de Cantonigròs, en agraïment a la seva trajectòria cívica i cultural.

RUPIT i PRUIT

Campanya "Plantem la senyera"

Durant la passada diada de sant Joan, Rupit va participar en la campanya del Centre Internacional Escarré per les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN) "Plantem la senyera".

El CIEMEN és una associació cultural i humanitària independent nascuda l'any 1975. El seu nom prové de l'antic abat de Montserrat Aureli M. Escarré, exiliat per haver defensat els drets del poble català. Els objectius del CIEMEN són donar a conèixer la situació de les ètnies i dels pobles o nacions oprimits, reconèixer els drets col·lectius de tots els pobles, en especial dels marginats, i establir una xarxa de solidaritat amb els pobles perseguits o amenaçats d'extinció.

La campanya "Plantem la senyera", en referència a la bandera catalana, es va organitzar amb la finalitat de dignificar la bandera com a símbol de la nostra identitat i fer-la present arreu del territori català. En els darrers anys s'ha generalitzat l'ús de la bandera catalana per a qualsevol mena de manifestació. Si fa una anys enarborar la bandera era un acte patriòtic, ara la bandera oneja en concerts, esdeveniments esportius, fires... Cal, doncs, dignificar la bandera i exhibir-la amb orgull.

Per fer-ho, el CIEMEN va proporcionar als ajuntaments i entitats que s'adherien a la campanya una asta o pal de cinc metres amb la seva corresponent bandera per col·locar-la en un lloc ben visible i representatiu del seu entorn. Rupit va aprofitar l'arribada de la Flama del Canigó per "plantar" la seva bandera. Dos representants de l'Ajuntament de Rupit van hissar-la al coll del Castell mentre sonava el Cant de la Senyera. Juntament amb Rupit, més de 50 municipis i indrets de Catalunya van adherir-se a la campanya del CIEMEN. La comarca d'Osona ve ser on es van concentrar més plantades gràcies a la col·laboració de la delegació d'Òmnium Cultural de Vic.

SUSQUEDA

Associació d'Amics del Santuari del Far

El diumenge dia 26 d'agost va tenir lloc el xxxii Aplec del Santuari del Far (Susqueda), al Collsacabra, amb una participació, al llarg del dia, d'unes 3.000 persones. El programa d'actes

s'inicià a les onze del matí, amb un repic de campanes i a continuació amb la visita guiada i comentada a càrrec de la vicepresidenta dels Amics del Santuari del Far, Sílvia Aulet. Tot seguit el seu president, Joan Pallarès, donà la benvinguda als assistents a l'aplec.

Unes dues-centes persones participaren en l'eucaristia, durant la qual féu l'homilia mossèn Manuel López, rector de Sant Miquel de Rupit. La missa fou concelebrada amb mossèn Josep Isern, capellà custodi del santuari del Far. La coral Retorn Planenc, de les Planes d'Hostoles (Garrotxa), dirigida pel mestre Frederic Pujol, va acompanyar la missa i, al final, oferí un concert.

El dinar de germanor seguí al tradicional rosari i cants marians i, finalment, la cobla Bofills, de Torelló, tocà unes sardanes ballades amb una presència de més de cinc-centes persones. A la mitja part van tenir lloc els tradicionals jocs de cucanya, amb repartiment de premis als participants. L'aplec acabà passades les set de la tarda, però nombroses persones aprofitaren la fresca del capvespre per romandre al santuari gaudint de la natura i del paisatge.

L'Associació d'Amics del Santuari del Far té la intenció, per a l'any vinent, 2002, de dedicar l'aplec, el xxxiii després de la restauració del santuari, a la figura de mossèn Cinto Verdager, poeta bon coneixedor del Collsacabra, en complir-se el centenari de la seva mort.

TAVERTET

Presentació de l'Atles del comtat d'Osona a Tavertet

A la tarda del dissabte 28 de juliol de 2001 va tenir lloc al casal de l'Avenc, important masia del terme de Tavertet, la presentació de l'Atles del comtat d'Osona (798-993) de Jordi Bolòs i Víctor Hurtado, aparegut el març del

La bandera catalana oneja sobre les roques on sembla que hi havia hagut l'antic castell de Rupit.

Foto: Antoni Trujols

*Finestra de la sala de l'Avenc. Estudi de la Masia Catalana
Centre Excursionista de Catalunya*

2001. És el quart volum dins la col·lecció d'Atles dels comtats de la Catalunya carolíngia, publicats per Rafael Dalmau, editor, el primer dels quals sortí l'any 1998.

En el marc incomparable de la masia renaixentista de l'Avenc, ara en curs de rehabilitació, i en l'espai de la que fou salamenjador, que acollí un nombrós públic, en féu la presentació Rafael Català, de l'editorial Dalmau, el qual va manifestar la seva satisfacció de poder presentar l'obra justament a Tavertet, i n'agraí l'acolliment. Comentà que com a editor va acceptar amb entusiasme l'edició d'aquests volums sobre la nostra història medieval, proposta que li van fer els competents medievalistes Jordi Bolòs i Víctor Hurtado, que

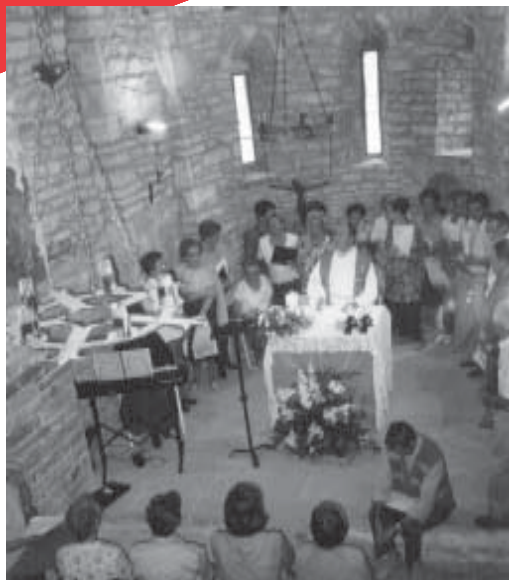
han treballat a fons en el recull de dades i cartografia d'aquest període de més de dos segles de domini carolíngi en terres catalanes, des de la segona meitat del segle VIII fins prop de l'any 1000.

A continuació, Víctor Hurtado, medievalista i cartògraf, va fer una conferència sobre el tema: "El Collsacabra abans de l'any 1000". Entre d'altres qüestions, remarcà la gran quantitat de documentació medieval que existeix sobre el comtat d'Osona, uns 1.800 documents de la qual pertanyen als segles IX i X, les dades històriques dels quals se situaren sobre els mapes de base cartogràfica actual que figuren al llibre. Però a les zones extremes muntanyoses d'aquest territori la documentació és ja de 40 o 50 anys més tard i és més escassa; del Collsacabra, per exemple, hi ha poca documentació perquè restà com una zona de frontera i no interessava gaire. De fet, a causa de les nombroses revoltes que tingueren lloc a la Plana de Vic en aquesta època, molts dels seus habitants marxaren cap a les muntanyes i així el Collsacabra fou també zona de refugi, amb una baixa densitat demogràfica. Eren pagesos agricultors que s'agruparen al voltant de les esglésies; sorgiren aleshores les viles i els masos sota petits dominis comtals i monàstics que aportaren poques dades documentals a l'època carolíngia, una època, destacà Víctor Hurtado, que ens diferencià de la resta de la península.

Després del parlament tingué lloc un deliciós concert de música dels segles XVII-XVIII, amb peces d'A. Scarlatti, A. Vivaldi i F. Couperin, a càrrec dels intèrprets Anna Mora, violoncel i Joan Josep Gutiérrez, espineta. La bona acústica de la sala i l'ambient de capvespre que translluïa la seva finestra gòtica va arrodonir una vetllada de molt grat record i que acabà amb un refrigeri gentilment ofert pels amfitrions del casal de l'Avenc.

Concurs de Pintura Ràpida.

Amb l'intent de programar una manifestació cultural entre els actes de la Festa Major d'enguany, la Parròquia organitzà i finançà un concurs de Pintura Ràpida, que va tenir lloc el diumenge dia 26 d'agost passat. En el certamen hi podien participar tots els artistes amb tècniques i procediments lliures; segurament a causa de l'escassa propaganda efectuada, comptà només amb els treballs de nou artistes. Al matí es feren les composicions pictòriques en diversos indrets de Tavertet i a la tarda es concediren els guardons. Un jurat format per Jordi Gumí, Antoni Bassas, Conxita Martí, Miquel Badal i Josep Santin, després d'examinar atentament els treballs presentats,

Un moment de la missa a l'església de Sant Miquel de Sorerols en la celebració del XXVI Aplec.

emeté el següent veredict: Primer Premi dotat amb 70.000 ptes. i trofeu de la Parròquia, al quadre de l'artista Francesc Casanellas, d'Aiguafreda. Segon Premi de 50.000 ptes. i trofeu de l'Ajuntament de Tavertet, a l'obra de Mònica Casanellas, de Barcelona. Tercer Premi amb 30.000 ptes. i trofeu del Amics dels Cingles de Collsabra, a la pintura de Montserrat Viver, de Vic. Els quadres foren instal·lats a l'exposició muntada a la Sala l'Era Vella de Can Nazari, que es pogué visitar durant tot un mes.

La Parròquia agraeix la tasca del jurat, la participació dels artistes, la col·laboració de l'Ajuntament i del Amics dels Cingles de Collsabra, i l'acolliment de la sala d'exposicions i del públic en general. És d'esperar que, amb el suport de persones interessades i l'aportació d'entitats i empreses, es pugui continuar aquesta mostra artística, tota vegada que Tavertet conté belles edificacions i bonics paratges d'ignes de ser plasmat en tota mostra pictòrica

XXVI Aplec de Sant Miquel de Sorerols

El diumenge dia 16 de setembre d'enguany es celebrà el XXVI Aplec a l'església romànica de Sant Miquel de Sorerols, que tingué com a punt

Moment en què Xavier Coll llegeix el veredict del jurat, als premis de Pintura Ràpida de Tavertet.
Foto: Jordi Gumí

principal la celebració de la Missa, participada pels fidels i solemnitzada amb els cants de la Coral Arrels de la Rambla, de Vic. Les pedres centenàries llüfren artísticament amb una il·luminació adequada. Després els assistents donaren bon compte d'una substanciosa arrossada a les planes de l'ermita i, a la tarda, un animat ball als sons de l'acordió i teclats posà enciaent punt final a la joiosa diada.

PASSEMPMS
per Marc Banús

Col·locant la mateixa lletra en el mateix número, podreu formar un fragment d'una poesia escrita per Jordi Font, i publicada en una de les revistes dels Cingles. Les paraules marcades amb el quadre més gruixut, les podreu trobar a la sopa de lletres.

T	I	P	N	S	L	T	A	A	M
T	S	S	A	I	N	R	R	E	I
T	B	I	M	R	E	I	R	L	L
S	E	U	L	L	A	A	M	R	E
M	H	T	G	E	V	T	O	A	V
I	S	N	R	E	N	Q	G	I	C
C	I	E	L	E	U	C	O	E	U
C	N	L	A	E	V	L	I	M	S
E	A	R	S	D	A	A	U	S	A
A	T	E	N	V	O	L	T	A	T

13	18	14	19	6	15																
15	2	11	6	20	10	2	15														
2	10	8	12	2	20	15															
17	8	21	6	13	17	6	17														
15	18	9	13	6	11	8															
C I N G L E R A																					
10	2	20	4	11	6	13	8														
10	18	12	3	19	12	2	11														
21	2	18	11	8	7	6	11	15													
10	2	12	15																		
6	20	21	18	11	17	8	17														
7	6	16	8	13	8	17	4	6	15												
15	19	9	11	2	12	15															
18	20	11	8	16	6	7	13	8	6	15	5	8	12	6	13	8	21	6	11	11	8

S	A	N	T	M	I	Q	U	E	L	L	A	A	M	R	E				
S	E	U	L	L	A	A	M	R	E	S	E	U	L	L	A	A	M	R	E
M	H	T	G	E	V	T	O	A	V	M	H	T	G	E	V	T	O	A	V
I	S	N	R	E	N	Q	G	I	C	I	S	N	R	E	N	Q	G	I	C
C	I	E	L	E	U	C	O	E	U	C	I	E	L	E	U	C	O	E	U
C	N	L	A	E	V	L	I	M	S	C	N	L	A	E	V	L	I	M	S
E	A	R	S	D	A	A	U	S	A	E	A	R	S	D	A	A	U	S	A
A	T	E	N	V	O	L	T	A	T	A	T	E	N	V	O	L	T	A	T

Solució
Passatemps

S	A	N	T	M	I	Q	U	E	L	L	A	A	M	R	E				
S	E	U	L	L	A	A	M	R	E	S	E	U	L	L	A	A	M	R	E
M	H	T	G	E	V	T	O	A	V	M	H	T	G	E	V	T	O	A	V
I	S	N	R	E	N	Q	G	I	C	I	S	N	R	E	N	Q	G	I	C
C	I	E	L	E	U	C	O	E	U	C	I	E	L	E	U	C	O	E	U
C	N	L	A	E	V	L	I	M	S	C	N	L	A	E	V	L	I	M	S
E	A	R	S	D	A	A	U	S	A	E	A	R	S	D	A	A	U	S	A
A	T	E	N	V	O	L	T	A	T	A	T	E	N	V	O	L	T	A	T

RACÓ DEL POETA

OLOR DE TU-OLOR DE MI-OLOR DEL TOT

Olor de còdol mullat
i d'argelaga florida.
Olor de roure daurat
i de primavera amiga.
Olor de terra llaurada,
de llibertat encetada,
de formiga que somnia
amb el caminar dels segles
i el somrís de les esferes.

DESPRÉS DE LA PLUJA

La boira baixa ha entrat per la finestra
i m'ha deixat la seva ploma
encara humida de la pluja recent.
No m'ha dit res.
I s'ha adormit damunt dels llibres
com una poma
que em vetllés l'esperança.

NATALICI

Obriré la finestra i entraran noves veus.
Serà molt més antiga la llum blanca.
Si deia calç, diré calç i oreneta.
Coneixeré les bigues i els carreus
de la cambra, la porta que no tanca,
els racons de la flama violeta.
Començaré endreçant pluges i armaris,
repassant les lliçons de l'hora baixa
i aprenent els secrets d'un nou ofici.
Trauré la pols del màgic calendaris
i desaré la por a la seva caixa.
Serà un dia de festa el natalici.
Amarraré la barca de l'hivern
al sostre transparent de l'aqüeducte
del temps. Sóc i seré l'acid producte
d'un déu rebel que es trenca i és etern.
Descobriré, cansat, que sóc feliç.
Descobriré, joiós, que sóc caduc
i que neixo amb la flor del desencís
i em faig alt amb l'angoixa del lladruc.

Anton Sala-Cornadó
Poemes del seu llibre "I finalment el silenci"
(llibres de l'Escorpi. Poesia, 116) Edicions 62

Publicacions d'interès:

- *La comunitat rural a la Catalunya medieval: Collsacabra (segles XIII-XVI)*. Assumpta Serra i Clota. Eumo editorial. Vic, 1990
- *Tavertet i els seus verals*. Jordi Sanglas i Puigferrer. Editorial Els Cingles. Tavertet, 1993
- *La masia*. Anna Borbonet i Macià. Editorial Columna. Barcelona, 1996
- *Tavertet, el seu terme i els seus noms de lloc*. Anna Borbonet i Macià i Jordi Sanglas i Puigferrer. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1999
- *Tavertet, cent anys d'història*. Jordi Sanglas i Puigferrer. Editorial Els Cingles (2a edició). Tavertet, 2001
- *La Despoblació rural i les masies del Collsacabra*. Quirze Parés i Ganyet. Fundació Vives i Casajuana i Rafael Dalmau editor (2a edició). Barcelona, 2001
- *El Collsacabra*. Mapa topogràfic i guia. Escala 1:25.000. Editorial Piolet i Els Cingles de Collsacabra. Barcelona, 2001
- *Vall de Sau-Collsacabra*. Mapa i guia turística. Escala: 1:40.000. Editorial Alpina i Consorci per a la Promoció Turística Vall de Sau-Collsacabra.

SAÜQUER *SAMBUCUS NIGRA*

Sinonímia: saüc, saüguer, sabuc, sabuquer i bonarbre.

Família: caprifoliàcies.

Descripció: arbret de capçada ampla, amb branques grisenques molt medulloses. Les fulles són oposades, amb 6 o 9 folíols ovatolanceolats de 4 a 12 cm. Les flors, de color blanc, fan de 4 a 6 mm i el fruit, negre, fa de 5 a 6 mm.

Localització: bardisses humides, marges i vores de recs (horts de Vilanova de Sau).

Propietats: sudorífic, antitussigen i diurètic.

Recol·lecció: tot l'any.

CENTAURA *CENTAURIUM ERYTHAEA*

Sinonímia: herba centaura, flor de centaura, herba de santa Margarida, centaura menor, herba d'espant, pericó vermell, fel de la terra, flor vermella, catxalagua i centcaps.

Família: gencianàcies.

Descripció: planta biennial glabra, amb tiges esveltes. Les fulles basals són en roseta. Les flors, de color rosa intens, fan de 5 a 8 mm i s'agrupen en corimbes.

Localització: pastures, herbeis, vores de camins (els Munts, voltants del Parador de Sau).

Propietats: antidiabètica i per la gastritis.

Recol·lecció: de juny a setembre.

• **SAÜQUER** (*Sambucus Nigra*)

LA PLANTA

DETALL DE LA FLOR

• **CENTAURA** (*Centaurium Erytaea*)

LA PLANTA

DETALL DE LA FLOR